

QYTETARËT PËR NDRYSHIM

TETOR-DHJETOR 2021 // CIVICAMOBILITAS.MK

BULETIN NR.11

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

KËMBËNGULËS NË NDRYSHIMET EDHE NË 365 DITËT E ARDHSHME

Një tjetër vit i çuditshëm është pas nesh dhe dëshirat për Vitin e Ri ndoshta na duken si “dezha vu”, sidomos kur bëhet fjalë për atë që i referohet përfundimit të pandemisë dhe rikthimit në “normalitet”. Ajo që kemi mësuar këtë vit është se duhet të ndalojmë së prituri që të kalojë pandemia në mënyrë që të vazhdojmë me planet tona, punën tonë, jetën tonë. Fillimisht pak e pasigurt, pastaj më vendimtare, filluan gjërat dhe pas pak gjërat shkuan intensivisht. Sigurisht që vazhdonim të ankoheshim se nuk ishte si dikur, por sikur na shqetësonte më pak kur ecnim nëpër shtigje duke shtuar përbërës nga koha e re.

Një nga ata që jo vetëm nuk pritën të kalonte pandemia, por sikur u dha një shtysë të re për punë dhe arritje, ishin edhe koleget e Koalicionit Rural që ndër të tjera u dhanë grave të zonave të tyre rurale dhe neve konsumatorëve të produkteve të tyre “Tezga jonë”. Me të, ata “kapën” pandeminë, u përshtatën dhe vazhduan. Ata kanë krijuar një treg virtual për produktet bujqësore për të ndihmuar gratë rurale të vazhdojnë me epokën e re digjitale. Dikush do të thotë se për shkak të pandemisë kanë kapërcyer edhe disa hapa në zhvillim dhe ndoshta është kështu, nëse nuk do të ishte presioni i shkaktuar nga kjo krizë shëndetësore, me siguri do të prisnim disa kohë për blerjet online të produkteve bujqësore.

Një tjetër sukses i organizatave qytetare është edhe lajmi i mbërritur në fund të vitit. Këshilltarët e Qytetit të Shkupit, duke e pranuar amendamentin, ndanë në buxhetin për vitin 2022, 2 milionë denarë për produkte menstruale falas për nxënëset e shkollave të mesme nga shkollat nën juridiksionin e qytetit. Presioni i fundit i aktivistëve civilë për këtë temë erdhi në mesin e nëntorit 2021, pas publikimit të studimit “Drejtësia menstruale:

Vlerësimi i situatës me varfërinë menstruale dhe rekomandimet e politikave” të përgatitur nga Tiiiiit! Ink. dhe Reaktor - kërkime në veprim. Përfaqësuesi i Ministrisë së Shëndetësisë gjatë diskutimit të studimit tregoi gatishmëri që rekomandimet të jenë pjesë e sistemit. Fillimisht ka reaguar Qyteti i Shkupit dhe ka vepruar sipas disa rekomandimeve. Higjiena menstruale ka qenë një temë diskutimi vitet e fundit pasi OQ të paraqitën të dhëna marramendëse për problemet me të cilat përballen vajzat në shkolla gjatë ciklit të tyre menstrual. Shoqëria nuk dukej se ishte e vetëdijshme për sfidat me të cilat përballeshin. Rekomandimet e studimit, përlllogaritjet se si do të ndikonin në buxhet, objektivizuan të gjithë situatën dhe tashmë vendimmarrësit janë në lëvizje. Shpresojmë se do të ndjekin shembullin e Qytetit të Shkupit.

Këta grantistë të Civica mobilitas janë vetëm disa nga organizatat që kanë punuar intensivisht dhe janë përshtatur me kërkesat e epokës së re. Ata sfiduan sfidat dhe mbanin parasysh përdoruesit e tyre përfundimtarë dhe ndryshimet që do të ofronin për ta. Pandemia na solli në një situatë të vështirë, por në të njëjtën kohë na hoqi të gjitha potencialet krijuese dhe na bëri më të fortë, më të durueshëm dhe më këmbëngulës në ndryshimet që duam për veten, përdoruesit tanë dhe gjithë shoqërinë.

Ju dëshirojmë shumë tregime të suksesshme në 365 ditët e reja të cilat janë para nesh.

Lexim të këndshëm!

Gonce Jakovleska
Koordinator kombëtar i
Civica mobilitas për IKO

Falenderojmë: Liljana Jonoski nga Koalicioni Rural, Jasmina Trajçeva nga OGG Sveti Nikole, Natasha Stojanovska dhe Ines Amet nga Shoqata Rome për Gra dhe Rini “Luludi”, Aleksandra Savevska dhe Fanija Ivanovska nga MCMS, ekipi i BCSDN për mbështetjen në përgatitje për këtë numër. **Foto arkivi:** MCMS, EPI, Qendra për ndryshimet klimatike, Reaktor, Akcija Združenska, IDSCS, Tiit! Ink, Koalicioni Rural, MIM, Hera, Viktima, RESIS, Kult-Transen, OGG Sveti Nikole, SKUP, Eja Maqedoni, Tribenks, Së bashkë më të fortë, Luludi, BCSDN.

TEMA
**PJESËMARRJA
QYTETARE**

Korrupsioni për herë të parë është në majën e shkallës së problemeve shoqërore në vendin tonë

Платформата на граѓански организации за борба против корупција
ве поканува на онлајн дискусија

Визија за борбата против корупцијата: Кои се главните предизвици во 2022 година?

9. декември 2021г во 11 часот на зум

“Një fitore e fituar në luftën kundër korrupsionit në vitin 2021 është se qytetarët e njohën korrupsionin si një problem ekzistencial,” tha Misha Popoviq nga Instituti për Demokraci “Societas Civilis”, i cili hapi ngjarjen “Vizioni për luftën kundër korrupsionit - Cilat janë sfidat kryesore në vitin 2022”, organizuar nga Platforma e organizatave qytetare për luftë kundër korrupsionit, me rastin e 9 dhjetorit, Ditës ndërkombëtare për luftë kundër korrupsionit. Këtë e dëshmon raporti më i ri për Vlerësim të korrupsionit për vitin 2021 të Qendrës Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (MCMS), ku korrupsioni për herë të parë gjendet në majën e shkallës së problemeve shoqërore, para papunësisë, çmimeve të larta dhe pagat e ulëta.

“Me gjithë këtë zhurmë kemi kontribuar që qytetarët të ndërgjegjësohen më shumë për këtë problem shoqëror, por në anën tjetër është një problem që nuk shtypet por përkundrazi po rritet”, tha Snezhana Kamilovska Trpovska nga MCMS. Në hulumtim, qytetarët e dallojnë dëshirën për pasurim të shpejtë dhe personal të pushtetarëve si faktor kryesor në përhapjen e korrupsionit. Gjyqtarët, deputetët, ministrat dhe kryetarët e komunave perceptohen si më të korruptuarit. “Shpresoj se në vitin 2022 do të mund të koncentrohemi në zbatimin e kompetencave të institucioneve dhe do të kemi rezultate më të mira dhe më të dukshme në luftën kundër korrupsionit”, shtoi Kamilovska Trpovska.

Gjyqtarët, deputetët, ministrat dhe kryetarët e komunave perceptohen si më të korruptuarit.

“Publiku është i pashpresë dhe fatalist, ata besojnë se liderët e zgjedhur punojnë në interesin e tyre dhe në interes të grupeve më të vogla. Qytetarët besojnë se ka rregulla dhe ligje, por nuk zbatohen kur bëhet fjalë për njerëzit e fuqishëm”, tha Marija Mirčevska nga Fondacioni Shoqëria e Hapur – Maqedoni, e cila foli për mësimet e nxjerra nga përfshirja e qytetarëve në luftën kundër korrupsionit. Sipas saj, ekspozimi i qytetarëve ndaj një sasive të madhe informacioni për përhapjen dhe dëmtimet nga korrupsioni nuk i bën ata më aktivë, por përkundrazi, u shkakton ndjenjën e zhgënjimit, pesimizmit e deri në disfatizëm.

Natali Petrovska nga Koalicioni “Të gjithë për gjykim të drejtë” foli për gjyqësorin si hallkë e rëndësishme në luftën kundër korrupsionit. Për një luftë efektive kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit, është e nevojshme që shteti të sigurojë burime të mjaftueshme financiare si dhe një numër të mjaftueshëm burimesh njerëzore në mënyrë që institucionet ligj zbatuese të funksionojnë me kapacitetin e tyre të plotë. “Është prioritet që të kemi një numër adekuat të prokurorëve publikë, të forcohet funksionaliteti i qendrave hetimore që janë të pranishme vetëm në 5% të prokurorive dhe kjo do të kontribuonte në luftimin e korrupsionit dhe krimit”, tha Petrovska.

Për një sistem efektiv për parandalimin dhe luftën kundër korrupsionit është i domosdoshëm forcimi i bashkëpunimit ndërinstitutional dhe rëndësi parësore ka forcimi i integritetit të faktorit njerëzor në institucione.

Disa nga sfidat me të cilat po përballemi aktualisht do të pasqyrohen lehtësisht në vitin 2022, sipas pjesëmarrësve të eventit. German Filkov nga Qendra për Komunikim Civil tha se Strategjia kombëtare për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të interesit dhe Plani kundër korrupsionit - Veprimi 21 janë një kornizë e mirë për atë që duhet bërë në vitin 2022. “Sipas Strategjisë kombëtare, 69 masa kanë afat për zbatim në vitin 2022. Ne OJQ-të jemi këtu për të ndihmuar në zbatimin e këtyre aktiviteteve. Në vitin 2022 duhet të fillojmë të projektojmë veprime me qytetarët në vend të qytetarëve. Tani është koha për të hapur një front të gjerë në luftën kundër korrupsionit. Mendoj se në vitin 2022 duhet të kalojmë përtej ligjit dhe të arrijmë integritetin e individëve dhe institucioneve sepse vetëm kështu mund të luftojmë korrupsionin. Në vitin 2022 duhet kushtuar vëmendje detyrimit të të gjitha institucioneve për të zhvilluar programe kundër korrupsionit. “Duhet të punojmë në planet që të jenë vërtet të sigurtë, realistë dhe të fokusohemi në rreziqet që secili institucion do t'i dallojë si më të mëdhenjtë në punën e tyre”, tha Filkov.

Në vitin 2022 duhet të fillojmë të projektojmë veprime me qytetarët në vend për qytetarët.

Zbatimi i reformave nuk duhet të varet nga një sinjal pozitiv nga BE-ja

Maqedonia e Veriut ka një nivel relativisht të mirë të përputhshmërisë me legjislacionin evropian (acquis), por zbatimi i ligjeve dhe akteve nënligjore është i nevojshëm. Ky ishte një nga konkluzionet e konferencës “Midis raporteve, progresit dhe përputhshmërisë - Si të arrijmë në procesin thelbësor të cilësisë së miratimit të Acquis të BE” organizuar nga Instituti për Politika Evropiane (EPI) më 1 dhjetor 2021. Vendi ka nevojë për një vizion dhe strategji të qartë, pavarësisht vendimeve të institucioneve evropiane, bashkëpunim dhe koordinim të vazhdueshëm ndërmjet institucioneve, në nivel politik dhe teknik, për të zbatuar reformat që kanë rëndësi të drejtpërdrejtë për vendin.

Baza e diskutimeve ishte analiza e EPI e raportit të fundit të Komisionit Evropian me titull “A është i mundur një shtysë për reforma?”. Svetlana Tomeska Mickova nga Agjencia e Ushqimit dhe Veterinarisë dhe Zllatko Veterovski nga Drejtoria doganore folën për progresin e vazhdueshëm në kapitujt 12-Siguria ushqimore, politika veterinare dhe fitosanitare dhe 29-Politika doganore ku ruhet niveli i pajtueshmërisë me acquis evropiane. Folësit theksuan se në fushat ku vendi ka nota të mira në raportin e KE-së, ka një angazhim të udhëheqjes dhe menaxhmentit të mesëm të institucioneve përkatëse në drejtim të programimit, planifikimit dhe zbatimit të programeve, siç është rasti i Drejtorisë doganore.

Ndryshe nga këto institucione, në shumicën e kapitujve (grupe sipas metodologjisë së re), vërehet ngecje, madje edhe prapambetje në dinamikën e reformave. Folësit dhe pjesëmarrësit e konferencës vunë në dukje largimin e kuadrove të administratës publike si një nga problemet kryesore. Me një problem të tillë përballat edhe Sekretariati për legjislacion, për shkak të të cilit nuk arrin t'i përgjigjet nevojave në miratimin e akteve ligjore. Ata e konsiderojnë të nevojshme krijimin e një politike që do të mbajë me përvojë dhe do të tërheqë staf të ri të kualifikuar, i cili do të sigurojë qëndrueshmëri dhe përmirësim të punës së institucioneve. Krahas pagave më të larta duhet të përmirësohet edhe sistemi i avancimit të punonjësve si dhe mundësia e rotacionit ndërmjet institucioneve. Krahas stafit teknik të mirë në administratë, nevojitet angazhim dhe vizion i fortë politik.

Të pranishmit diskutuan për bashkëpunimin e nevojshëm ndërmjet institucioneve dhe ndjekjen e procedurave për propozimin dhe miratimin e legjislacionit evropian. Roli i Sekretariatit për Çështje Evropiane (SÇE) duhet të forcohet si koordinator i institucioneve. Sipas Hristina Koneska Berovska nga SÇE, institucioni e ka të vështirë t'i përcjellë proceset për përgatitjen e akteve që hyjnë në procedurë ligjore sepse jo gjithmonë konsultohet dhe institucionet nuk i ndjekin të gjitha fazat e procedurës. SÇE është duke punuar në digjitalizimin e Programit kombëtar për miratim të Acquis të BE-së, i cili duhet të përmirësojë koordinimin ndërmjet institucioneve. Përveç institucioneve, platforma

do të ketë akses edhe për publikun që do të mund të ndjekë zbatimin për të ushtruar presion mbi institucionet.

Zbatimi i legjislacionit evropian bëhet një barrë e madhe financiare për shtetin, por edhe për sektorin privat, ndaj duhet bërë analiza dhe plane për menaxhimin e asistencës së BE-së, si dhe asistencë dypalëshe për zbatimin e legjislacionit evropian. Përafrimi i legjislacionit është veçanërisht i rëndësishëm për sektorin privat. Ngërçi pengon aksesin në tregun e vetëm të BE-së, por gjithashtu kufizon inovacionin e kompanive. Sektori privat duhet të jetë proaktiv në ndjekjen e rregulloreve të BE-së, nxitjen e ndryshimeve dhe korrigjimin e institucioneve shtetërore.

“Një angazhim i gjerë shoqëror nevojitet për transformimin ekonomik dhe social me fokus të madh në përmirësimin e mjedisit. Procesi do të japë rezultate reale nëse është gjithëpërfshirës, i hapur dhe përfshin sektorin joqeveritar”, tha Dimitrov.

Mosfillimi i negociatave cenon vullnetin politik për reforma dhe motivimin për punën e strukturave teknike në ministri. Një vendim për fillimin e negociatave do të ishte një nxitje e mirë, por nuk duhet parë si një hap kyç në zbatimin e angazhimeve.

Kapitulli 27: Duhet rreth 4 miliardë euro për të përmbushur kërkesat që dalin nga legjislacioni i BE-së

Legjislacioni evropian për mjedisin është transpozuar në mënyrë solide në legjislacionin kombëtar në R. Maqedoninë së Veriut. Megjithatë, zbatimi është në një fazë të hershme pothuajse në të gjitha fushat. Kjo vjen kryesisht si rezultat i kapaciteteve të dobëta administrative, veçanërisht në nivel lokal, dhe mungesës së burimeve financiare, të cilat në këtë fushë janë thuajse minimale. Gjithashtu, integrimi i politikave mjedisore në politikat e tjera shtetërore është në një fazë të hershme.

Këto janë konkluzionet kryesore të Raportit të parë në hije mbi Kapitullin 27 të negociatave të anëtarësimit - Mjedisit dhe ndryshimet klimatike, i zhvilluar nga Platforma 27, një rrjet joformal i organizatave të shoqërisë civile që punojnë në fushën e mjedisit dhe ndryshimeve klimatike. Raporti u prezantua më 30 nëntor 2021 në një ngjarje online të organizuar nga Qendra për ndryshimet klimatike. “Qëllimi i raportit në hije është të paraqesë vlerësimin e organizatave të shoqërisë civile për statusin e përafrimit të legjislacionit të BE-së për mjedisin dhe ndryshimet klimatike në Maqedoninë e Veriut. Ai përmban 200 faqe rekomandime për çdo fushë të mjedisit”, thonë nga Platforma 27.

Zëvendëskryeministri i ngarkuar për çështje evropiane, Nikola Dimitrov, theksoi rolin e organizatave të shoqërisë civile në procesin e krijimit të politikave për përafrim me standardet evropiane nga kapitulli 27.

“Një angazhim i gjerë shoqëror nevojitet për transformimin ekonomik dhe social me fokus të madh në përmirësimin e mjedisit. Procesi do të japë rezultate reale nëse është gjithëpërfshirës, i hapur dhe përfshin sektorin joqeveritar”, tha Dimitrov.

Në këtë ngjarje foli edhe ministri i Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor Naser Nuredini, i cili theksoi se gjetjet nga Raporti në hije do të merren parasysh gjatë krijimit të politikave në terren, të cilat do ta forcojnë partneritetin me organizatat qytetare. Raporti përmbledh përfundimet e raporteve në fushat e mëposhtme të Kapitullit 27: legjislacioni horizontal, ajri, uji, menaxhimi i mbetjeve, ndotja industriale dhe menaxhimi i rrezikut, mbrojtja e natyrës dhe ndryshimet klimatike.

Rreth katër miliardë euro nevojiten që Maqedonia e Veriut të përmbushë kërkesat që dalin nga legjislacioni i BE-së. Ato katër miliardë euro, në njëfarë kuptimi, tashmë po zbatohen.

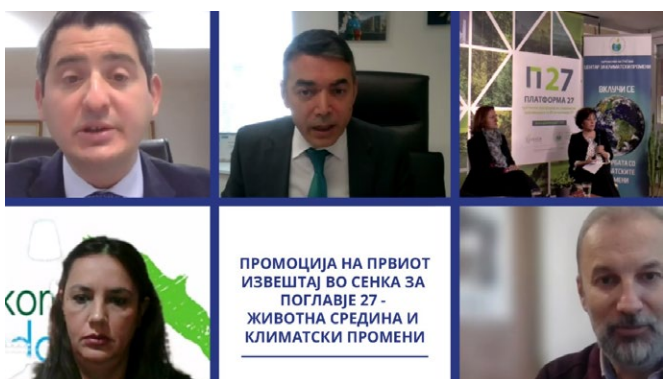
FUSHA: Ajri

Raporti vë në dukje se legjislacioni vendas për ajrin është shumë i harmonizuar me rrejtin evropian dhe të zhvilluar mirë të monitorimit, por cilësia e ajrit është e dobët. Organizatat qytetare rekomandojnë miratimin e një strategjie afatgjatë për ajër të pastër për të paktën 10 vjet me një Plan veprimi që do të përfshijë të gjithë sektorët që kontribuojnë në cilësinë e ajrit. “Për të siguruar cilësi më të mirë të ajrit, është e nevojshme të analizohen problemet dhe të menaxhohen në mënyrë të integruar, por më e rëndësishmja është të vepohet njëkohësisht në sektorët e energjisë, industrisë, ngrohjes së amvisërive dhe ndërtesave publike, urbanistikës, trafiku dhe transporti dhe menaxhimi i mbeturinave”, tha Bojana Stanojevska Pecurovska, kryetare e Qendrës për ndryshime klimatike.

FUSHA: Menaxhimi me mbeturinat

Menaxhimi me mbeturinat, edhe pas 15 vitesh nga ligji i parë, bazohet vetëm në grumbullimin dhe asgjësimin dhe megjithëse parashikohet menaxhimi rajonal, ai ende menaxhohet nga komunat përmes ndërmarrjeve publike dhe nuk ka sistem përzgjedhjeje. Zgjidhja, sipas rekomandimeve të organizatave qytetare, është që urgjentisht të ndërtohen deponi rajonale aty ku ka plane, ndërsa shteti, Qyteti i Shkupit dhe komunat të ndajnë buxhet për ngritjen e infrastrukturës për seleksionimin e mbeturinave dhe mbylljen e deponive ilegale.

FUSHA: Ndryshimet klimatike

Për sa i përket ndryshimeve klimatike, raporti në hije vlerëson se vendi aktualisht po ndjek politika ambicioze klimatike për të arritur objektivat klimatike të BE-së, por zbatimi real ende mungon. Duhet të miratohet urgjentisht

Ligji për veprimin klimatik dhe Plani kombëtar për klimën dhe energjinë dhe duhet të punohet për masat për përshtatje ndaj ndryshimeve klimatike, veçanërisht në sektorët më të cenueshëm.

Fushat më komplekse në Kapitullin 27 janë uji dhe natyra.

Uji po cilësohet si një tjetër zonë “më e shtrenjtë” e procesit të negociatave të vendit me BE-në. Nga zgjerimet e mëparshme, llogaritet se nevojiten rreth 1000 euro për kokë banori për zbatimin e legjislacionit për ujërat, sipas Platformës 27. Domethënë, duhet të rritet buxheti i ndarë për menaxhimin e burimeve ujore. Duhet të punohet gjithashtu për të reduktuar humbjet e ujit të pijshëm dhe për të sjellë një prag maksimal të humbjes. Raporti për natyrën rekomandon intensifikimin e kërkimeve në terren, zhvillimin e Listës së kuqe të specieve të rrezikuara, rishikimin e Listës së specieve të egra të mbrojtura rreptësisht dhe të mbrojtura, duke vazhduar me identifikimin e zonave potenciale të Natura 2000 dhe zgjerimin e rrejtit të zonave të mbrojtura. “Ky është një kapitull vërtet i vështirë për të përmbushur të gjitha kërkesat dhe për këtë arsye nuk mund të presim zgjidhje të lehta dhe të shpejta. Kapitulli ka shumë sfida me të cilat po përballemi”, thonë nga organizatat e shoqërisë civile, duke theksuar se më e rëndësishmja gjatë negociatave dhe më e vështira për t’u vërtetuar është zbatimi.

Raporti është pjesë e Platformës qytetare për monitorimin e negociatave të BE-së mbi Kapitullin 27, zbatuar nga Qendra për ndryshimet klimatike dhe financuar nga Civica mobilitas. Qëllimi kryesor është sigurimi i komunikimit ndërmjet organizatave të shoqërisë civile dhe autoriteteve dhe monitorimi i përgatitjeve të vendit për negociatat e Kapitullit 27 mbi mjedisin dhe ndryshimet klimatike.

“Parandalimi ose reagimi: Roli i komunave në reduktimin e rreziqeve të aksidenteve dhe fatkeqësive”

Kapacitetet lokale për menaxhimin e krizave në Republikën e Maqedonisë së Veriut ishin temë e një diskutimi të organizuar nga Instituti për Demokraci “Societas Civilis” – Shkup (IDSCS) më 6 dhjetor 2021.

Çdo euro në parandalim kursen shtatë në trajtimin e pasojave.

“Mbrotjtja dhe gatishmëria janë më të rëndësishmet, prandaj theksi duhet të jetë në parandalimin dhe investimin intensiv në sistemin e menaxhimit të krizave për reagime të duhura”, tha Ivana Najdoska, drejtore e programit IDSCS, në fjalën e saj hyrëse. Ajo theksoi se në proceset e krijimit të politikave duhet të merret parasysh rreziku i mundshëm i fatkeqësive dhe katastrofave. Sipas Andrew Brand, menaxher programi në Ambasadën Britanike në Shkup, qeveritë duhet të përgatiten për fatkeqësi të mëdha, të planifikojnë në mënyrë strategjike dhe t’u përgjigjen krizave. “Këtë verë ishim dëshmitarë të zjarreve të mëdha në pyjet në Maqedoninë e Veriut. Ajo ka efekte afatgjata si në klimën ashtu edhe në jetesën e popullatës lokale. Pushtetet vendore duhet të planifikojnë në mënyrë strategjike dhe të jenë në gjendje t’i përgjigjen shpejt këtyre krizave. Mënyra se si publiku reagon ndaj një krize ka një ndikim të rëndësishëm në rezultatin e saj. Qytetarët duhet të jenë të informuar dhe të ndërgjegjshëm, dhe koordinimi efektiv ndërmjet autoriteteve kombëtare dhe lokale është vendimtar kur përballemi me krizat”, tha ai.

Edhe pse është e qartë se parandalimi është shumë më i lirë se sanimi, sipas Misha Popoviq, udhëheqës i Qendrës për menaxhim të mirë IDSCS, nuk po investohet mjaftueshëm në infrastrukturën parandaluese dhe ndërtimin e kapaciteteve për të reduktuar dëmet në rast krize. “Ideja e projektit është të theksojë nevojën për parandalim. Komunat janë të parat që nxjerrin burime në terren për të punuar në mbrojtje dhe shpëtim. Çdo vendim i marrë nga komuna mund të ndihmojë ose rrisë rrezikun e fatkeqësive. Menaxhimi i bazuar në rrezik duhet të futet në mënyrën e planifikimit dhe marrjes së vendimeve të përgjithshme të komunës,” shtoi Popoviq.

IDSCS është duke punuar në përgatitjen e planeve strategjike për zvogëlimin e rreziqeve nga aksidentet dhe fatkeqësitë në tetë komuna, ndërsa komuna e Konçes është e para nga pesë që i kanë përfunduar planet deri më tani. “Planet e ndihmojnë komunën të dijë se çfarë duhet bërë dhe sa do të kushtojë. Ata mund të përmirësojnë mënyrën e mbledhjes së të dhënave, të ruajnë njohuritë dhe informacionin rreth rreziqeve për të zhvilluar rezistencë ndaj tyre. Çdo vendim i marrë nga komuna mund të kontribuojë potencialisht në trajtimin ose rritjen e rrezikut të fatkeqësisë. Analiza e rrezikut duhet të përfshihet në çdo vendim, tha Popoviq. Sipas Vasko Popovski, një konsulent për menaxhimin e krizave, çdo euro në parandalim kursen shtatë në trajtimin e pasojave. “Tani është koha për fatkeqësi komplekse dhe pandemia na ka bindur për këtë. Në këtë proces të rikodifikimit të qasjes, ideja ka qenë që të bëhet një plan veprimi që është i aplikueshëm për komunat, por edhe të futen papastërtitë e rezistencës siç është gjithë përfshirja, gjegjësisht të përfshihen të gjithë pjesëtarët e komunitetit”, tha Popovski.

Planet e ndihmojnë komunën të dijë se çfarë të bëjë dhe sa do të kushtojë. Çdo vendim i marrë nga komuna mund të kontribuojë potencialisht në trajtimin ose rritjen e rrezikut të fatkeqësisë.

Në diskutim i ndanë pikëpamjet e tyre kryetarët e komunave, përfaqësuesit e komunave dhe qendrave për zhvillim të rajoneve planore, BNJVL etj.

Oвој производ е подготвен во рамки на проектот „Подобрен капацитет за управување со кризи на општините во Северна Македонија“, финансиран од Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската Влада.

Është zvogëluar numri i qytetarëve që kanë marrë pjesë në iniciativa qytetare

Shumica e qytetarëve (85%) nuk kanë marrë pjesë në asnjë iniciativë të organizuar për përmirësimin e qytetit/fshatit të tyre apo në nivel të Republikës së Maqedonisë Veriore tregon hulumtimi më i fundit i Reaktor – Hulumtimi në veprim, i bërë në kuadër të projektit “Dialog me organizatat qytetare – Platforma për pjesëmarrje strukturore në EU integritet”. Arsyet më të shpeshta të mospërfshirjes në iniciativat qytetare të përmendura nga qytetarët janë mosnjohja e mundësive për pjesëmarrje, mungesa e interesit apo kohës dhe mungesa e besimit se përfshirja do të sjellë ndryshim. Që ka interes, por edhe potencial për përfshirje qytetare, tregon fakti se përqindja e atyre që në të ardhmen do të përfshiheshin në iniciativa qytetare është rritur në 45% në 2020 në 60% në 2021.

Arsyet më të shpeshta të mospërfshirjes në iniciativat qytetare të përmendura nga qytetarët janë mosnjohja e mundësive për pjesëmarrje, mungesa e interesit apo kohës dhe mungesa e besimit se përfshirja do të sjellë ndryshim.

Sa i përket organizatave qytetare, gjetjet tregojnë një rritje të pjesëmarrjes së tyre në proceset vendimmarrëse. Gjithsej 62% e organizatave qytetare thanë se ishin ftuar nga një organ shtetëror për të marrë pjesë në krijimin e masave dhe politikave, që është një rritje prej 42 pikë përqindjeje në krahasim me fillimin e krizës Kovid-19 kur kjo përqindje ishte 20%.

Një pjesë e hulumtimit ka të bëjë me Bashkimin Evropian dhe qytetarët e tij. Shumica e qytetarëve (60%) besojnë se negociatat me BE-në do të përmirësojnë jetën e qytetarëve. Të rinjtë besojnë më shumë në këtë deklaratë. Megjithatë, rreth 1/3 e tyre do të shihen jashtë vendit në pesë vitet e ardhshme. Besimi se vendi do të bëhet një vend më i mirë për të jetuar pasi të bëhet anëtar i BE-së ndahet nga rreth 60% e qytetarëve dhe më shumë se gjysma besojnë se ata personalisht, si një hallkë e rëndësishme në procesin demokratik, mund të kontribuojnë në negociatat dhe procesin e anëtarësimit në BE.

Gjetjet nga hulumtimi kombëtar “Pjesëmarrja qytetare dhe perspektivat e BE: Analiza e mendimit publik me qytetarët dhe organizatat qytetare” i prezantuan Blazhen Maleski dhe Tanja Ivanova në konferencën “Pjesëmarrja qytetare dhe ndjenja personale për kontribut në qasjen drejt BE në rritje-a do të shfrytëzohet kapitali njerëzor për një të nesërme më të mirë” që u mbajt online më 06.12.2021.

Goran Lazarov nga Fondacioni Shoqëria e Hapur, Goce Kocovski nga Shoqata e juristëve të rinj Maqedonas dhe Viktor Mitevski nga Shoqata për hulumtime dhe analiza - ZMAI gjithashtu i shqyrtuan gjetjet. Ata u fokusuan në organizatat qytetare dhe mekanizmat e pjesëmarrjes në kohën e Kovid-19, veprimin qytetar në komunitete me mundësinë dhe përgjegjësinë për të ndikuar si në pjesëmarrjen qytetare ashtu edhe në perspektivat e BE-së. Vlerësohet se organizatat qytetare mund të shërbejnë si një urë shtesë për të promovuar pjesëmarrjen qytetare, jo vetëm nëpërmjet iniciativave, por edhe në proceset e anëtarësimit në BE, në kuadër të ekspertizës së tyre dhe propozimeve të politikave. Më pas, u konstatua se është e nevojshme të lehtësohen format e pjesëmarrjes së qytetarëve përmes digjitalizimit të proceseve të caktuara dhe, megjithëse ka njohuri të shtuara për mekanizmat si grupet sektoriale të punës dhe Këshilli i bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë dhe shoqërisë civile, nevojiten përpjekje shtesë për dialog strukturor funksional.

Hulumtimi është kryer në periudhën gusht – tetor 2020 dhe gusht - tetor 2021. Anketat telefonike u kryen me popullatën e përgjithshme në një kampion kombëtar prej 1300 të anketuarve më të vjetër se 16 vjeç. Me organizatat e shoqërisë civile është përdorur një pyetësor online, të cilit i janë përgjigjur 113 në valën e parë, pra 67 organizata në valën e dytë.

Besimi se vendi do të bëhet një vend më i mirë për të jetuar pasi të bëhet anëtar i BE-së ndahet nga rreth 60% e qytetarëve.

Projekti i mbështetur nga BE, ndërsa e zbatojnë Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni në partneritet me Qendrën për komunikime qytetare, EuroThink – Qendra për strategji evropiane dhe Reaktor – Hulumtime në veprim.

Masat e Qeverisë për zbutjen e pasojave me KOVID-19 janë të verbra për nga gjinia

Vlerësimi i nevojave për ndërtimin e politikave sensitive gjinore për për reziliencën dhe rimëkëmbjen shoqërore, pas Covid-it është studimi më i ri që Instituti për shkencë shoqërore dhe humaniste (ISHSHH) – Shkup e publikoi bashkë me “Akcia Zdruzhenka” nga Shkupi dhe Shoqata Radika-DE nga Dibra, dhe është pjesë e projektit “Dimensioni gjinor i politikave në fokus – fuqizimi i reziliencës në periudhën pas Kovidit” të mbështetur nga Civika mobilitas. Gjetjet nga hulumtimi u prezantuan në eventin online më 9 dhjetor 2021.

Një në tre gra përballen me vështirësi në mbulimin e kostove bazë lidhur me ekzistencën e përditshme si ushqimi, produktet themelore higjienike dhe pagesën e faturave dhe qirasë.

Analiza e bërë nga ISHSHH - Shkup për gjashtë muaj, është një vlerësim i nevojave socio-ekonomike të grave në kontekstin post Kovid. Janë marrë parasysh raportet përkatëse ndërkombëtare, statistikë zyrtare dhe dokumentet e politikave publike që adresojnë dallimet në ndikimin socio-ekonomik të popullatës femërore. Konkluzioni i përgjithshëm për ndikimin e Covid-19 në dimensionin gjinor është se gratë janë më të ndjeshme ndaj efekteve negative sesa burrat. Ndikimin më të madh negativ e ka kërcënimi ekonomik që vjen nga humbja e vendeve të punës, rritja e kostos së jetesës, rritja e vëllimit të përgjegjësi në shtëpi dhe vështirësi në aksesit në shërbime. Një në tre gra përballen me vështirësi në mbulimin e shpenzimeve bazë të jetesës si ushqimin, produktet bazë të higjienës dhe pagesën e faturave dhe qirasë. Këto kushte ndikojnë në shëndetin mendor të grave.

Përvojat individuale nuk duhet t'i lihen menaxhmentit individual. Është e rëndësishme të krijohet një përgjigje e përbashkët, një përgjigje politike ndaj gjithë situatës.

Ana Bllazheva nga ISHSHH e theksoi stresin që mungon në çështjet e politikave të ndjeshme gjinore. “Ekspozimi ndaj të gjitha sfidave të pandemisë është në fakt një rrezik për kapacitetin tonë mendor për t'u përballur me një situatë që mund të çojë në një krizë psikologjike, stres ose traumë. Përvojat individuale nuk duhet t'i lihen menaxhmentit individual. Është e rëndësishme të krijohet një përgjigje e përbashkët, një përgjigje politike ndaj gjithë situatës”, shtoi ajo. Qeveria ofroi mbështetje psikologjike për njerëzit që merren me virusin ose izolimin – e kufizuar në një shërbim online, por nuk adresoi gamën më të gjerë të nevojave dhe anktheve që lindin nga zona të tjera të prekura nga pandemia, shtuan nga shoqata.

Mungesa e politikave të ndjeshme gjinore vërehet edhe në analizën gjinore të masave të Qeverisë të realizuar nga OSBE, e cila tregon se shumica, 44 nga 46 masat për të zbutur pasojat e Covid-19, janë të verbra për nga aspekti gjinor. Vetëm dy masa kanë për qëllim përmirësimin e situatës së grave. Disavantazhi është se masat nuk janë të disponueshme për kategoritë më të cenueshme të grave, nga zonat rurale, gratë me aftësi të kufizuara dhe gratë rome, të cilat hasin në probleme në plotësimin e kushteve.

Nga gjithsej 46 masa të qeverisë për zbutjen e pasojave me Covid-19, vetëm dy masa kanë për qëllim përmirësimin e situatës së grave.

Pjesa e dytë e hulumtimit, e realizuar përmes një sondazhi telefonik, përfshiu 602 të anketuar nga i gjithë vendi, përfaqësues sipas kombësisë, moshës dhe arsimit. Të dhënat e anketës tregojnë se ka mungesë njohurish dhe ndërgjegjësimi për barazinë në shoqëri. Gjithsej 16.3% nuk kanë dëgjuar ose nuk janë të sigurt se kanë dëgjuar për termin barazi gjinore dhe 36.5% kanë një keqkuptim ose nuk e dinë se çfarë saktësisht nënkuptohet me termin. Më shpesh, “barazia gjinore” ngatërrohet me fitimin e të drejtave LGBTI. Disa nga të anketuarit mbi 45 vjeç, me nivel më të ulët arsimor (18.3%) nuk e dinë, nuk janë të sigurt ose mendojnë se nuk duhet të ketë barazi.

Cilat politika të reagimit pas pandemisë na duhen? Rekomandimet që dolën nga hulumtimi tregojnë nevojën për t'iu përgjigjur nevojave të nevojshme të grave dhe për të përballuar dëmin e mëtejshëm përmes masave të përshtatura. Gjithashtu, të sigurohen masa përmes të cilave pabarazitë aktuale do të shndërrohen në një sistem që nuk do të ruajë këtë status quo dhe do të reduktojë dallimet gjinore.

16,3% të anketuarve nuk kanë dëgjuar ose nuk janë të sigurt se kanë dëgjuar për termin barazi gjinore.

Dalja nga padukshmëria – “Tezga jonë”, e-tregu i parë rural për femra

Koalicioni Rural lançoi platformën – Tezga jonë. Ajo i ndihmon gratë rurale ta kapin hapin me kohën. Ideja e shitjeve në internet është një përgjigje ndaj problemeve të shkaktuara nga Kovid-19 kur gratë nuk arritën të shesin produktet e tyre. Të bashkuar, sektori civil dhe biznesi, institucionet e komunitetit të donatorëve dhe fermerët qytetarë kanë lançuar e-tregun e parë rural për femra.

“Gratë rurale prodhojnë ushqim të shëndetshëm dhe të sigurt për të gjithë ne!” ishte mesazhi i sivjetmë në Ditën ndërkombëtare të gruas rurale – 15 Tetori. Me sa duket, prodhuesit e ushqimit duhet të mbrohen nga turbulencat shëndetësore, siç është pandemia e shkaktuar nga Kovid-19, sepse nevoja për ushqim nuk ndalet. Megjithatë, 84% e grave në zonat rurale raportuan një rënie të të ardhurave bujqësore gjatë Kovid-19 sepse produktet e tyre mbetën të pa shitura. “Pandemia na goditi, nuk ishim prezent në treg, nuk mund t’i ofronim produktet tona - u kthyem prapa”, kujton Daniela Mishevska, fermere nga Tumçevishtë, Gostivar. “Produktet mbetën në shtëpi. Na u desh t’i ripunonim dhe t’ua ofronim sërish klientëve.

Bota funksiononte online, por bujqësi online nuk ka, kështu që gratë vazhduan punën në kushte të vështira, disa madje rritën prodhimin. “Në kushte të tilla, Koalicioni Rural, për të cilin barazia gjinore në zonat rurale është prioritet strategjik, i ka vënë detyrë vetes gjetjen e tregut për shitjen e produkteve bujqësore dhe produkteve të përpunuara”, tha Liljana Jonoski, drejtoreshë ekzekutive e organizatës. “Nëse nuk ka bujqësi online, ka një treg online, ka tezga virtuale”, tha ajo. Është në fakt “Tezga jonë”, platforma e parë online për shitjen e produkteve bujqësore për gratë rurale.

Nga Koalicioni Rural thonë se “Tezga jonë” është ndërtuar për më shumë se një vit e gjysmë. U lançua zyrtarisht më 3 dhjetor 2021, në internet. Blerësit e interesuar mund të zgjedhin nga oferta e pasur e produkteve bujqësore dhe produkteve të përpunuara të shpërndara në më shumë se 100 tezga virtuale nga të tetë rajonet e planifikimit në vend e kapshme në <https://www.nasatezga.mk/>.

Iniciatorët e platformës janë të kënaqur me pjesëmarrjen aktuale të femrave prodhuese dhe po punojnë në mënyrë aktive në promovimin e “Tezga jonë”. Përveç promovimit të produkteve, është veçanërisht e rëndësishme që ato të theksojnë rëndësinë e grave si prodhuese ushqimi dhe si shtytëse të ndryshimeve sociale që do të krijojnë komunitete të qëndrueshme rurale. “Kjo është platforma e parë që kontribuon drejtpërdrejt në përmirësimin e pozitës socio-ekonomike të grave në zonat rurale”, tha Jonoski. Për shkak të gjithëpërfshirjes së tij, “Tezga jonë” konsiderohet si një nga shembujt e suksesshëm në rajonin e Ballkanit Perëndimor dhe u promovua në disa ngjarje si në konferencën rajonale “Krijimi i politikave në nivel lokal dhe kombëtar bazuar në të dhënat nga harta sociale sipas parimit. Askush të mos mbetet jashtë” (LNOB), organizuar nga Shoqata Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (GIZ).

Gjetjet nga hulumtimi për shfrytëzimin e IPARD dhe masës së parë të programit për zhvillim rural

- 17% kanë shfrytëzuar mbështetje nga IPARD
- 56% nuk kanë pasur informacione për mundësitë për mbështetje financiare
- 403 gra, bujq individual (prej mbi 38 të regjistruara) kanë aplikuar për mbështetje financiare
- 250 kanë fituar grant prej 180.000 denarë
- 67% mendojnë se procesi i aplikimit në masën 115 është i ndërlikuar dhe i komplikuar
- Gratë nuk janë pronare të pronës – kjo është një na shkaqet për përqindjen e lartë të aplikimeve

Rekomandime për përmirësimin e baraspeshës gjinore:

- Edukim intensiv dhe joformal
- Motivimi dhe emancipimi
- Informimi më i mirë
- Aplikimi i konceptit të buxhetit gjinor dhe me përgjegjësi sipas bazës horizontale
- Shërbime më të kapshme sociale dhe shëndetësore

**përqindjet kanë të bëjnë me të anketuarit e përfshirë në hulumtim.*

Edhe prodhuesit janë të kënaqur, “Për ne, gratë nga zonat rurale, ky është një sukses i madh”, tha Zhivka Gjurčinovska, fermere nga fshati Tumçevishtë, Gostivar dhe kryetare e Koalicionit Rural. “Me shitjet online dhe këtë platformë do të jemi të suksesshëm. Nga arat tona, përmes “Tezga jonë” në tavolinën tuaj”, tha ajo.

Shihni ofertën e “Tezga jonë”, mbështesni prodhimin vendas të ushqimit dhe ndihmoni gratë nga zonat rurale të dalin nga padukshmëria dhe ekonomia informale.

Ndërtimi i rezistencës ndaj dezinformatave – lufta për gjithë Evropën

Delegacioni i Bashkimit Evropian dhe Instituti Maqedonas për Media më 27 shtator 2021 organizuan “Konferencën rajonale të shkrim-leximit mediatik BE-Ballkani Perëndimor: Ballafaqimi me dezinformatat”, në të cilën u diskutua për sfidat aktuale në hapësirën e komunikimit publik.

Konferencën e hapi zyrtarisht presidenti i Republikës së Maqedonisë së Veriut, Stevo Pendarovski, i cili theksoi se sipas përvojës së mëparshme, dezinformatat në internet zakonisht nuk janë spontane. “Qëllimi është të manipulohet publiku në mënyrë sistematike dhe t’i shërbejë interesave të qendrave të caktuara politike dhe afariste të pushtetit,” tha Pendarovski. Ai paralajmëroi se fushatat e dezinformimit po polarizonin shoqëritë, duke minuar besimin në institucionet publike dhe se ato mund të destabilizojnë vendin në tërësi. Ndër zgjidhjet janë edukimi i shkrim-leximit mediatik, kushte më të mira për gazetarët profesionistë dhe zbatimi më i mirë i rregulloreve aktuale dhe përmirësimi i tyre në përputhje me standardet evropiane.

Aftësia për informim të shpejtë mbart me vete një rrezik potencialisht të madh, pasi zakonisht nuk ka shumë kohë për të kontrolluar përmbajtjen që lexohet. - Stevo Pendarovski.

“Dezinformimi dhe lajmet e rreme janë një kërcënim për demokracinë në botë dhe vendet e Ballkanit Perëndimor

janë më pak të imunizuara ndaj këtij trendi. Serioziteti i problemit u bë më i dukshëm në kohën e pandemisë, kur lajmet e rreme rrezikuan edhe shëndetin e njerëzve”, thanë Përfaqësuesi i lartë i BE-së dhe nënpresidenti i Komisionit Evropian, Zhozel Borell dhe ambasadori i BE-së në vend, David Gere.

Ne duhet të punojmë së bashku veçanërisht për rritjen e ndërgjegjësimit dhe forcimin e burimeve të informacionit - kontrollin e fakteve, media të pavarura dhe profesionale. – Zhozel Borell.

Në panelin e parë, Rosana Aleksoska nga Asociacioni qytetar MOST prezantoi gjetjet fillestare nga studimi “Dezinformimi dhe shtrembërimi i informacionit në Maqedoninë e Veriut”. Hulumtimi tregoi se narrativët mbizotërues të dezinformatave në Maqedoninë e Veriut në vitin 2020 u fokusuan në KOVID-19, duke përhapur teori konspirative për origjinën e virusit, por gjithashtu nxitën histori kundër BE-së, NATO-s dhe Marrëveshjes së Prespës.

Deidre Kevin, eksperte për instrumentin horizontal BE-SE: Liria e shprehjes, liria e medias në Maqedoninë e Veriut, kujtoi se si vend kandidat për anëtarësim në BE, ne duhet të sigurojmë stabilitetin e institucioneve që garantojnë demokracinë, e cila po shoqërohet gjithnjë e më shumë me rezistencën ndaj dezinformimit.

Portalet lokale i përhapin përmbajtjen e tyre përmes dhjetëra grupeve në Facebook me më shumë se një milion ndjekës në total.

Mlladen Çadikovski, kryetar i SHGM-së iu referua rrjeteve sociale dhe dezinformatave dhe pyetjes se a e kanë ridefinuar raportimin gazetaresk? Ai theksoi se lufta kundër dezinformatave dhe narrativëve të rrejshme mund të fitohet nëse mbështetet vetërregullimi, zbatohet shkrim-leximi mediatik, ofrohet mbështetje për gazetarinë profesionale dhe nëse qendrat politike ndalojnë mbështetjen e mediave joprofesionale.

Për sa kohë që njerëzit përpiqen të zgjidhin problemin e dezinformimit, ne kemi një shans për ta fituar këtë betejë.

Lufta kundër dezinformatave duhet të jetë gjithëpërfshirëse dhe inkluzive. Të gjithë aktorët përkatës duhet të punojnë së bashku për të forcuar qëndrueshmërinë dhe kapacitetin për t'u marrë me dezinformimin në nivel personal dhe institucional, si dhe në media. Kjo do të arrihej përmes përfshirjes së edukimit mediatik në arsimin formal, kushteve më të mira për punë profesionale dhe të pavarur të mediave, zbatimit të vazhdueshëm të rregulloreve, përmes mbështetjes për mekanizmat vetërregullues dhe shërbime të verifikimit të fakteve.

Investimi në parandalim është mënyra më e mirë që të eliminohet dhuna

Reaktor – hulumtim në aksion dhe HERA – Asociacioni për edukim shëndetësor më 9 dhjetor 2021 organizuan një konferencë me temë “Kujdesi për burrat - nga ndërgjegjësimi në përfshirje: Përfshirja e burrave në parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe puna me dhunuesit me fokus sigurinë e viktimave”.

Parandalimi i dhunës është shumë i rëndësishëm dhe për të qenë i suksesshëm, duhet të përfshijë edhe burrat edhe djemtë, sepse ata vetë janë të prekur prej saj.

Sipas Tanja Ivanova nga Reaktor, disa nga shkaqet e dhunës me bazë gjinore mund të jenë pagat e ulëta, kushtet e këqija të punës, mungesa e zgjedhjes së duhur për një punë të denjë, mosbesimi dhe pasiguria me të cilën përballen individët. Ndjenjat negative që shfaqen, sipas Ivanova, kanalizohen në sjellje negative. “Mosfunksionimi i sistemit i forcon më tej këto praktika dhe krijon boshllëqe dhe padrejtësi edhe më të mëdha dhe forma të ndryshme dhune. Prandaj është shumë e rëndësishme që të ketë mekanizma të përshtatshëm për dialog, mundësi për këshillimin e grave dhe burrave dhe për tejkalimin e këtyre dukurive dhe parandalimin e tyre”, shtoi ajo.

Bojan Jovanovski nga HERA theksoi se kujdesi ndaj meshkujve është një temë mjaft e stigmatizuar në shoqëri - pak diskutohet dhe pak bëhet për përfshirjen e meshkujve në parandalimin e dhunës. “Në planin afatgjatë, mënyra më e mirë për të eliminuar dhunën në një shoqëri është investimi në parandalimin e dhunës dhe është më optimale që kjo të ndodhë në arsim, në vetë bankat e shkollës”, shtoi ai, duke theksuar se koncepti i ri i arsimit të ndjeshëm ndaj gjinisë është një hap drejt këtij qëllimi.

Folësit iu referuan rëndësisë së parandalimit të dhunës, e cila për të qenë e suksesshme duhet të përfshijë si burrat ashtu edhe djemtë sepse ata vetë janë të prekur prej saj. Kjo konfirmohet nga përvoja austriake ku burrat dhe djemtë janë të përfshirë përmes programeve dhe aktiviteteve specifike në parandalimin e dhunës me bazë gjinore. Reaktor dhe HERA do të punojnë në këtë temë përmes projektit të partneritetit “Krijimi i parandalimit multi-profesional të dhunës me bazë gjinore, punë me dhunuesit përmes një qasjeje të fokusuar në sigurinë e viktimave dhe këshillimin për burrat në Maqedoninë e Veriut”. Ata do të ofrojnë të dhëna për situatën në Maqedoninë e Veriut dhe më pas në bazë të këtyre të dhënave do të punojnë në krijimin e shërbimeve që do të adresojnë nevojat dhe do të promovojnë rolin e burrave dhe djemve në parandalimin e dhunës me bazë gjinore. Për përpjekjet dhe përpjekjet e tyre institucionale për këtë temë folën përfaqësues të Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale dhe Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës. Në konferencë morën pjesë rreth pesëdhjetë pjesëmarrës, përfaqësues të shoqërisë civile dhe institucioneve.

Projekti është mbështetur nga Shoqata për burrat dhe çështjet gjinore Stiria (Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark) nga Graci, Austri me mbështetje financiare nga Ministria Federale Austriake për Çështjet Sociale, Shëndetësi, Kujdes dhe Mbrojtjen e Konsumatorit.

Pagat e ulëta, kushtet e këqija të punës, mungesa e zgjedhjes së duhur për një punë dinjitoze, mosbesimi dhe pasiguria me të cilën përballen individët mund të jenë disa nga shkaqet e dhunës me bazë gjinore.

ANGAZHIMI QYTETAR

“#DaliEovaZNAK” për dhunën mbi gratë

Më 10 Dhjetor, Ditën ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, si dhe ditën e fundit të aksionit “16 ditë aktivizim kundër dhunës me bazë gjinore”, në parkun “Gruaja – luftëtare” në Shkup u vendos stenda e tretë informative, pjesë e fushatës “#daliEovaZNAK” e Asociacionit rom për gra dhe të rinj “Luludi”. Fushata u zhvillua në nivel lokal nga data 25 nëntor deri më 10 dhjetor, me qëllim informimin, edukimin dhe ndërgjegjësimin e komunitetit për format e dhunës ndaj grave dhe vajzave romë. Më parë, stendat u vendosën në dy lokacione të tjera, në Fushë Topanë dhe Shuto Orizarë.

“Hoqa dorë nga seminari i punës, ai është i inatosur se po largohem nga qyteti”, “I jap të gjithë rrogën time ... duhet”, “Ai humbi punën për shkak të Kovid-19, ishte nervoz dhe më rrahu... do të kalojë”, “Ajo donte që unë të abortoja se isha me vajzë, por unë doja ta mbaja fëmijën”, sa herë i keni dëgjuar këto thënie nga miqtë e ngushtë, motrat, kushërirat, fqinjët. ? “#daliEovaZNAK”

“Hoqa dorë nga seminari i punës, ai është i inatosur se po largohem nga qyteti”, “I jap të gjithë rrogën time ... duhet”, “Ai humbi punën për shkak të Kovid-19, ishte nervoz dhe më rrahu... do të kalojë”, “Ajo donte që unë të abortoja se isha me vajzë, por unë doja ta mbaja fëmijën”, sa herë i keni dëgjuar këto thënie nga miqtë e ngushtë, motrat, kushërirat, fqinjët. ? “#daliEovaZNAK”? Kjo është #shenja e parë për të ndaluar dhe menduar, për të reaguar në kohë, për të parandaluar dhunën ndaj grave, thonë nga “Luludi”.

Civica mobilitas mori pjesë në këtë ngjarje dhe ishte një rast ideal për të folur për fushatën dhe dhunën ndaj grave me Natasha Stojanovska dhe Ines Amet nga “Luludi”. “Vëmë re një deklaratë të thjeshtë si ‘Ai më ndalon të shoh miqtë e mi’ si shkas për kalimtarët. Kur e lexojnë, u

ndryshon shprehja e fytyrës, që do të thotë se nuk e kanë dëgjuar kurrë pa e ditur se është shenjë. Gjëra të tilla ‘të vogla’ janë shenjë”, thotë Amet.

Gjashtë mesazhet në gjuhën maqedonase dhe romë që i janë bashkangjitur stendës informative janë deklaratat më të zakonshme të viktimave të dhunës. “Luludi” tregon se pavarësisht se më së shpeshti viktimat janë gratë e moshuara në familje, vëmendja duhet të përqendrohet edhe tek vajzat në martesat informale. Ata theksojnë se dëgjimi obsesiv i partnerit në telefon, dëgjimi i vazhdueshëm i fotove dhe regjistrimeve të aktiviteteve, shoqërohet me dhunë psikologjike dhe është një “trend” me të cilin përballen në terren. “Edukimi është shumë i rëndësishëm. Format e dhunës duhet të dihen dhe si të njihen, në mënyrë që të parandalohen”, kanë thënë Stojanovska dhe Amet.

Ne folëm edhe për sfidat me të cilat përballen. Problemi më i madh është se ku të vendoset viktimat pas raportimit të dhunës. “Qendra për punë sociale rekomandon strehim të përkohshëm në një nga objektet e tyre, qendra strehimi. E përkohshme do të thotë 24 deri në 48 orë. “Është një periudhë mjaft e shkurtër derisa të bëhet një inspektim dhe procedurë e mëtutjeshme për të gjetur një zgjidhje”, tha Stojanovska. Nga “Luludi” theksojnë se mungesa e hapësirës së mjaftueshme për të akomoduar viktimat është një sfidë që institucionet duhet ta adresojnë sa më parë.

Dhuna nuk njihet as moshën dhe as statusin ekonomik. Kjo është shenja që keni pritur nëse përballeni me ndonjë lloj dhune ose njihni një viktimitë që po lufton me këtë. Parandalimi është i rëndësishëm. Ne jemi këtu për ju!
“#daliEovaZNAK”

Gjatë bisedës sonë, kalimtarët u interesuan për mesazhet dhe deklaratat, të cilat synonin të edukonin dhe informonin. Ata ndaluan, bënë fotografi me ta, pyetën se si të ndihmonin dhe të përfshiheshin, dhe ndonjëherë shikonin nga larg. Ky është një tregues se veprime të tilla duhet të ndërmerren më shpesh për të rritur dukshmërinë e këtij problemi.

Shoqëria maqedonase nuk e njeh varfërinë menstruale

Varfëria menstruale është realitet për çdo të tretën grua në vendin tonë, e cila të paktën një herë në jetë nuk ka pasur para për të blerë peceta higjienike gjatë ciklit menstrual. Këtë realitet nuk e njeh shoqëria maqedonase, gjë që tregon fakti se 71% e të anketuarve kanë thënë se nuk kanë dëgjuar për varfërinë menstruale. Këto janë vetëm disa nga situatat shqetësuese të konfirmuara nga studimi i parë gjithëpërfshirës për aksesin në higjienën menstruale në vendin tonë, me titull “Drejtësia menstruale” e zbatuar nga Shoqata e qytetarëve për promovimin e aktivitetit femëror “Tiiiiit! Ink.” dhe “Reaktor – hulumtim në veprim”. “Qëllimi është të thellohet diskutimi për higjienën menstruale dhe shëndetin riprodhues, të zhvillohet një diskurs publik gjithëpërfshirës për drejtësinë menstruale në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe të ofrohen masa dhe rekomandime për përmirësimin e situatës”, thonë nga “Tiiiiit! Ink.”, përfitues i grantit të veprimit të Civica mobilitas.

Një grua shpenzon tetë paga mujore për produkte menstruale dhe ilaçe për dhimbjet menstruale gjatë jetës së saj.

Studimi përmban tre nivele kërkimi që trajtojnë çështjet e drejtësisë menstruale përmes analizës së përvojave, praktikave dhe perceptimeve shoqërore të grave dhe vajzave, përmes llogaritjeve të kostove të shëndetit menstrual dhe nëpërmjet praktikave të mira në rajon dhe më gjerë. Sipas gjetjeve kryesore të pyetësorit online, të cilin e kanë plotësuar plotësisht 2696 persona, gjithsej 77% e të anketuarve shpenzojnë nga 101 deri në 400 denarë në muaj për produkte higjienike menstruale. Ndonjëherë, 39% e tyre blejnë produkte higjienike menstruale më të lira se ato që janë më të mirat për ta. Për të qenë në gjendje të

90% e të anketuarve besojnë se në tualetet publike në vendin tonë nuk ka kushte për mirëmbajtje të sigurt dhe dinjitoze të higjienës menstruale.

blejnë produkte për higjienën menstruale dhe analgjetikë, gratë që marrin pagën minimale duhet të punojnë 1 vit e 2 muaj gjatë gjithë jetës së tyre. Prandaj, nuk është për t'u habitur që rreth 90% pajtohen se duhet të ketë produkte higjienike menstruale falas në objektet publike.

“Në bazë të të dhënave të marra nga hulumtimi, rekomandohet përjashtimi i plotë ose zvogëlimi i tatimit mbi vlerën e shtuar nga 18% në 5% të produkteve të menstruacioneve me qëllim uljen e çmimit të shitjes së këtyre produkteve, si dhe produkteve të disponueshme të menstruacioneve në shkollat fillore dhe të mesme dhe në tualetet publike në territorin e vendit, në kurriz të buxhetit

të higjienës menstruale. “Për të tejkaluar varfërinë menstruale dhe për të siguruar produkte falas të higjienës menstruale, sipas rezultateve të studimit, shteti duhet të ndajë vetëm pak më shumë 0,08% nga shpenzimet totale të planifikuara për buxhetin e Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitin 2021”, thuhet në deklaratë. nga „Tiiniiit Ink.” dhe theksoi se bashkëpunimi ndërsektorial i ministrive, komunave dhe shkollave është i domosdoshëm.

Organizata e Grave të Komunës së Sveti Nikolles (OGKSN), prej rreth një viti, është ofrues i ndihmës primare juridike, e regjistruar në Ministrinë e Drejtësisë. Kjo nuk është risi për organizatën, sepse shërbimet juridike falas kanë qenë praktikë për ta që nga viti 2005, por deri më tani kjo mbështetje ka qenë e projektuar dhe kryesisht vullnetare.

“Në shtator të vitit 2020 rinovuam shërbimet për ndihmë dhe mbështetje juridike dhe psiko-sociale falas dhe arritëm të regjistroheshim”, tha Jasmina Trajçeva, koordinatore e zyrës ekzekutive të organizatës. Zyra për ndihmë juridike falas, e cila është e vetmja në rajonin e Vardarit, ka një këshilltar juridik dhe një avokat. Trajçeva thotë se për 11 muaj punë (1.12.2020-1.11.2021) janë regjistruar gjithsej 134

pasurore, këshilla për çështje shëndetësore, procedime civile, marrëdhënie pune dhe mobing. Përdoruesi më i ri është 28 vjeç, dhe më i moshuari është mbi 70 vjeç.

Gjatë të njëjtës periudhë, 33 persona iu drejtuan avokatit dhe 41 këshilla juridike falas. Në këtë shifër nuk përfshihen bisedat informative të zhvilluara me telefon dhe personalisht dhe rastet e regjistruara tashmë nga këshilltari ligjor. Edhe këtu ka më shumë femra, pra 80% e atyre që kanë kërkuar ndihmë, kundrejt 20% që janë meshkuj. Klientët janë kryesisht nga Sveti Nikolla, Shtipi dhe Vlesi, ndërsa kërkesat janë për shkak të shkeljes së të drejtave në punësim, kontesteve familjare - mos pagesës së ndihmës juridike, dhunës në familje, realizimit të të drejtave nga pensioni, sigurimit invalidor, ushtrimit të të drejtave para Qendrës për punë sociale dhe kontesti gjyqësor në Gjykatën Themelore (paraqitja e padisë, kallëzimi penal, përfaqësimi në gjykatë, ankesat, etj.) etj. Personi më i ri që ka aplikuar për ndihmë juridike falas te avokati ka qenë 25 vjeç dhe nuk merren parasysh të

Gjithsej 84 persona që kontaktuan këshilltarin
ligjor morën 101 këshilla ligjore falas. Prej tyre 74
ishin femra dhe 10 meshkuj.

miturit që ushtronin të drejtat e tyre nëpërmjet prindërve përfaqësues ligjorë.

Psikologu ka regjistruar katër raste dhe ka dhënë nëntë këshilla psiko-sociale. “Ka dallim të madh mes njerëzve që kanë kërkuar ndihmë juridike, për dallim nga ata që kanë kërkuar mbështetje psiko-sociale”, tha Jasmina Trajçeva. Ajo beson se njerëzit ende nuk e njohin këtë shërbim si të dobishëm për ta. “Në fakt, gjatë realizimit të projektit, kjo ka qenë sfida kryesore, gjegjësisht si të afrohet përkrahja psiko-sociale me njerëzit.”

“Vlerësimi i bërë përmes intervistës gojore tregon se klientët janë të kënaqur me shërbimin e marrë”, tha koordinatori Trajçeva dhe shtoi se janë duke punuar në mënyrë aktive në informimin dhe promovimin e shërbimeve. Ata shpërndanë 2600 fletushka në të gjitha komunat e rajonit planor të Vardarit dhe zonat më të mëdha rurale.

Ndihma juridike falas ofrohet me Ligjin për ndihmën

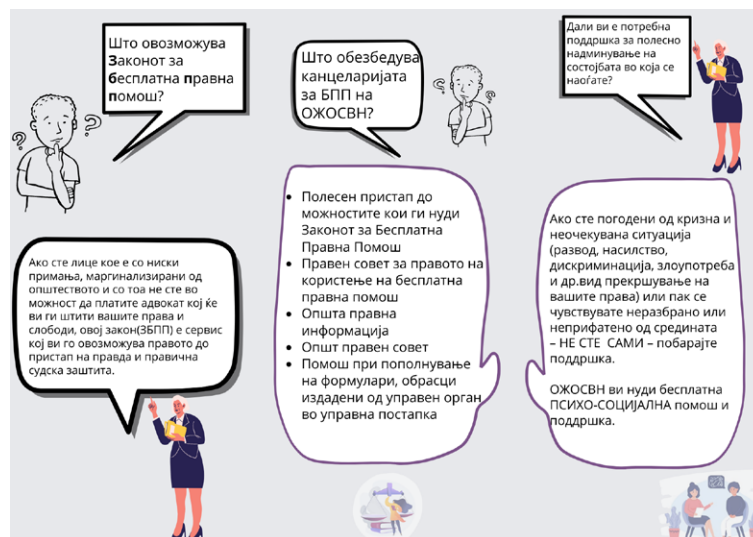
këshilla juridike, të kërkuara nga 109 persona të ndryshëm.

Gratë më shpesh kanë kërkuar ndihmë juridike, kështu që nga gjithsej 84 persona që kanë kontaktuar këshilltarin ligjor, 101 këshilla juridike janë ofruar falas. Prej tyre 74 ishin femra dhe 10 meshkuj. Zyra është e njohur kryesisht lokalisht, kështu që shumica e kërkesave kanë ardhur nga banorët e Sveti Nikollës (qyteti dhe fshatrat përreth), por ka pasur edhe raste nga Shkupi, Velesi, Demir Kapia. Mërgimtarët tanë kërkojnë ndihmë edhe në zyrë, kështu që në statistika mund të gjeni përdorues nga Mali i Zi, Çekia, Gjermania dhe Italia. Për sa i përket natyrës së kërkesave, shumica e tyre kanë të bëjnë me dhunën në familje, mos pagesë të alimentacionit, zgjidhjen e marrëdhënieve

Njerëzit ende nuk e njohin mbështetjen dhe ndihmën psiko-sociale si një shërbim të dobishëm për ta.

juridike falas i miratuar në vitin 2009, i ndryshuar dhe përmirësuar me kalimin e viteve deri në miratimin e ligjit të ri në maj 2019, i cili zbatohet nga 1 tetori i të njëjtit vit. Lufta për akses të barabartë në drejtësi vazhdon me ndihmën e 395 avokatëve të regjistruar dhe deri më tani vetëm 15 organizatave qytetare.

Rinovimi i kësaj praktike dhe regjistrimi është bërë nga ODIHR përmes projektit “Ju nuk jeni vetëm - Zyra për ndihmë juridike falas dhe mbështetje psiko-sociale” i mbështetur nga BE-ja, i zbatuar nga Koalicioni “Margjinat” dhe fondacioni The Kvinna Till Kvinna.

Të gjithë flasin për gratë në politikë, dhe politika është pa gra në Maqedoni

Qendra për gazetari hulumtuese – SKUP Maqedoni në dokumentarin dhjetë minutash “Gratë e nën përfaqësuar në zgjedhjet lokale” arriti të “paketojë” mentalitetin macho në zgjedhjet lokale të vitit 2021 përmes kandidatave për kryetarë komune.

Në zgjedhjet lokale të vitit 2021, nga 301 kandidatë për kryetar komune, vetëm 25 ishin gra. Partitë më të vogla politike janë më të gumximshme për sa i përket barazisë gjinore.

Të dhënat nga listat në ueb faqen e KSHZ-së tregojnë se janë regjistruar 301 kandidatë për kryetar komune, prej të cilëve vetëm 25 janë femra ose vetëm 8,3%, për dallim nga meshkujt që dominojnë në listat me mbi 91% edhe në këto zgjedhje. “Një janë angazhimet deklarative dhe është krejtësisht ndryshe në praktikë. Situata është katastrofike,” vlerësojnë nga SKUP.

Duke analizuar kandidatët e dy partive më të mëdha politike në vend, LSDM dhe VMRO-DPMNE, SKUP ka konstatuar se femrat në politikë janë tërësisht të marginalizuara. Përkundër narrativit se grave u jepet përparësi në këto zgjedhje, më pak se 10% e grave kandiduan për kryetarë komune, gjegjësisht nga 69 kandidate vetëm 5 ishin gra në komunat më të vogla, Haračinë, Petrovec, Mogillë, Makedonska Kamenicë dhe Staro Nagoričan. Situata me VMRO-DPMNE është e pafavorshme edhe për zonjat. Kandidaturat kanë paraqitur për 63 komuna dhe vetëm tri prej tyre janë femra në komunën Qendër, Krushevë dhe Berovë. Situata në bllokun shqiptar është gjithashtu alarmante. BDI kishte 19 kandidatë për kryetar komune, por vetëm një prej tyre ishte grua, Teuta Arifi. Aleanca për Shqiptarët dhe Alternativa, si dhe Besa, nuk kanë patur asnjë grua kandidate për kryetarë komune. “Por për shkak të kësaj, fytyra, nëse mund të thuash, është zbardhur nga partitë më të vogla politike”, thonë nga SKUP. Kështu, partia me më së shumti femra kandidate për kryetar komune është koalicioni i LDP-së dhe DOM-it, “Të vendosur për ndryshime”. Nga 18 kandidatë, 30% janë femra.

Në dokumentarin e SKUP për strukturën e pafavorshme gjinore të zgjedhjeve, flasin Maja Moračanin, kryetare e DOM-it dhe Marija Miteva, zëdhënëse e VMRO-DPMNE-së. Gjithashtu, një pjesë e përmbytjes i kushtohet dhunës ndaj grave në politikë dhe shembujve pozitivë nga Evropa.

Filmin dokumentar: “Gratë e nën përfaqësuar në zgjedhjet lokale”, ndiqeni **KËTU**.

Rehabilitimi i femrave të burgosura në Idrizovë

Rreth 70 femra të burgosura janë duke vuajtur dënimin me burg në Repartin e grave në SHNK "Idrizovë". Prej tyre, 52 gra patën mundësinë të përmirësojnë gjendjen e tyre psiko-fizike përmes aktiviteteve të projektit "Rehabilitimi i grave të burgosura" i zbatuar nga Shoqata "Viktima" dhe i mbështetur nga Civica mobilitas. "Nëse më besoni, pas 10 javësh punë intensive me këto femra, ne u ndamë me lot. Me këtë projekt, ne rrënjosëm shpresën tek gratë dhe u bëmë të ditur se nuk janë vetëm. Kemi përcjellë mesazhin se secili ka të drejtë për jetë dinjitoze, por edhe të drejtën e një shans të dytë", tha Dragana Kostaska nga "Viktima" në eventin final të mbajtur më 22 tetor 2021.

93,6% e grave të burgosura besojnë se njohuritë e marra në seminare do të jenë të dobishme gjatë vuajtjes së dënimit me burg, por edhe pas daljes nga burgu.

Në 10 seminare teorike u diskutua dhe u vu në dukje situatat e viktimizimit që këto gra përjetojnë çdo ditë si dhe mundësitë për parandalim. Niveli i informimit dhe edukimit të të burgosurve u përmirësua, gjë që u vërtetua nga pyetësorët e vlerësimit. Pas punës teorike, 95,7% e grave ishin në gjendje të identifikonin diskriminimin dhe faktorët e rrezikut për viktimizimin. "Ne jemi veçanërisht të kënaqur që 93,6% e grave të burgosura janë përgjigjur se njohuritë e marra do t'i ndihmojnë gjatë shërbimit në burg, por edhe pas daljes nga burgu", shtojnë nga shoqata.

Janë mbajtur 10 seanca joga për 10 javë. "Me iniciativën e tyre u kemi dhuruar pajisje për joga, në mënyrë që edhe

pas largimit tonë të vazhdojnë vetë me ushtrimet", tha Kostaska. Ata janë të kënaqur me shoqatën sepse ia kanë arritur qëllimit. Është përmirësuar niveli i informimit dhe edukimit të grave të burgosura, gjë që do të kontribuojë në uljen e numrit të viktimave të dhunës. Nga ana tjetër, me ushtrimet e jogës u arrit një gjendje më e mirë psiko-fizike në grupin e synuar.

Në projekt janë përfshirë edhe 26 vullnetarë nga Fakulteti i Sigurisë. "Përveç përfitimeve për gratë e burgosura, ne si studentë kemi edhe një përfitim të madh. Kjo është ajo që na duhet. Të shohim situatën në terren, të punojmë me këtë kategori vulnerabël", tha një nga vullnetarët. Kolegu i saj shton se ata patën një shans të mësojnë për stilin e tyre të jetesës, mendimet dhe si ta përmirësojnë atë. Gratë u gëzuan kur erdhën, donin të punonin me ne, panë që dikush po kujdesej për to", thanë studentët.

"Pajisjet e jogës iu dhuruan me iniciativën e tyre. Gratë e burgosura kanë praktikuar joga që kur ne u larguam".

Në këtë aktivitet u prezantua edhe doracaku – "Reduktimi i shkallës së cenueshmërisë tek gratë e burgosura", i cili është një lloj bazë për veprim dhe punë të mëtejshme me këtë kategori vulnerabël, në drejtim të parandalimit të viktimizimit dhe rehabilitimit të suksesshëm të këtij target grupi. "Jemi të lumtura që me aktivitetet e realizuara dhe njohuritë e marra, gratë e burgosura do të mund t'u përgjigjen me kujdes sfidave të reja", tha Kostaska.

Me zbulimin në kohë dhe terapinë e rregullt për virusin, t'i jepet fund epidemisë së HIV deri në vitin 2030

Në 1 dhjetor, Ditën Botërore të HIV/AIDS-it, është mirë të kujtojmë se asnjë virus apo sëmundje nuk diskriminon. Është një karakteristikë ekskluzivisht e njerëzve. Kur bëhet fjalë për virusin, njerëzit janë diskriminuar që nga viti 1981, kur u diagnostikua për herë të parë një pacient me HIV. Se katër dekada më vonë gjendja nuk ka ndryshuar, konfirmon fushata e Shoqatës për mbështetjen e personave që jetojnë me HIV - BASHKË MË TË FORTË, me sloganin "Viruset nuk diskriminojnë, njerëz – po". "Me këtë fushatë, ne synojmë të theksojmë shqetësimin tonë për stigmën dhe diskriminimin ndaj të cilit ekspozohen njerëzit që jetojnë me HIV dhe të fokusohemi në luftimin e tij," tha Andrei Senih nga "Së bashku më të fortë". Dita Botërore e HIV/AIDS-it u shënuar përmes aktiviteteve kulturore dhe artistike, shfaqjeve të kërcimit publik në vende të frekuentuara në Shkup dhe ngjarjeve kryesore në Kinotekën në Shkup, zbulimit të një murale nga Fredi Mercuri, një shfaqje të një filmi për jetën e tij dhe një ngjarje bamirësie.

Stigma dhe diskriminimi i bazuar në statusin e HIV-it janë të papranueshme në vitin 2021 dhe na pengojnë të luftojmë virusin!

Nga shoqata thonë se është e nevojshme që shoqëria të normalizojë qëndrimin ndaj kësaj sëmundjeje dhe të inkurajojë njerëzit që të mos kenë frikë nga testi për HIV. Problemi më i madh në reagimin kombëtar ndaj kësaj epidemie është testimi i pamjaftueshëm, tregon analiza e kryer nga shoqata në bashkëpunim me ekspertë nga vendi dhe jashtë vendit, sipas metodologjisë së Qendrës Evropiane për Kontrollin e Sëmundjeve (ECDC).

"Ne jemi të shqetësuar për përqindjen e lartë të njerëzve të zbuluar në një fazë të vonë të infektimit me HIV. Nga gjithsej 225 raste të reja të regjistruara në 5 vitet e fundit, 48% janë diagnostikuar me vonesë, dhe 1 në 5 persona në një fazë shumë të avancuar të infeksionit", tha Senih.

Në fund të vitit 2020, rreth 500 persona jetonin me HIV në Maqedoni. Një në tre persona nuk është në dijeni se ka virusin.

Në të kundërt, R. e Maqedonisë së Veriut ka arritur qëllimet e saj globale deri në vitin 2020. Për sa i përket aksesit në terapinë antiretrovirale, me të paktën 90% të të diagnostikuarve që marrin këtë terapi, dhe deri në 94% të atyre që janë në terapi që e shtypin plotësisht virusin në trupin e tyre, konfirmojnë gjetjet.

Shtypja e virusit në një numër të madh njerëzish që jetojnë me HIV është çelësi për t'i dhënë fund përfundimisht epidemisë së HIV-it deri në vitin 2030, pasi terapia parandalon që virusi të transmetohet më tej.

Ministri i Shëndetësisë, Dr. Venko Filipçe, konfirmoi se buxheti i Programit për HIV për vitin 2022 do të rritet nga 87,7 në 125 milionë denarë dhe do të përdoret për ofrimin e terapisë antiretrovirale për pacientët me HIV dhe masat parandaluese që i zbatojnë shoqatat. Vendimi është rezultat i bashkëpunimit mes institucioneve dhe shoqatave, të cilat kanë një rol të pazëvendësueshëm në përballjen me këtë epidemi specifike, shtuan nga "Së bashku më të fortë".

Duhet ndërgjegjësim më i madh për shpëtimin e ushqimit

"Arritëm të kursejmë 30,816 kg ushqime që përfunduan në tryezën e bashkëqytetarëve tanë në vend të mbeturinave. Kemi siguruar 102,720 vakte me vlerë 89,222 euro dhe kemi parandaluar emetimin e 154,080 kg CO₂." Këto janë arritjet kryesore të projektit "Rrjeti i qëndrueshëm për shpëtimin e ushqimit", i prezantuar nga Asociacioni për mjedis të pastër "Eja Maqedoni" në eventin final të mbajtur më 24 nëntor 2021 në Shkup.

Sipas përfaqësuesve të "Ajde Maqedoni", bashkëpunimi ishte vendimtar në realizimin e aktiviteteve. Ata e theksojnë bashkëpunimin me sektorin e biznesit, pushtetin vendor dhe shoqërinë civile. Gjatë realizimit, organizata ka përfshirë tetë biznese të reja, ka realizuar aksion të përbashkët me Komunën e Gazi Babës, ka bashkëpunuar me Shoqatën e Pensionistëve të Gjorçe Petrovit dhe organizatat e shoqërisë civile nga Manastiri, Vinica dhe

Negotina, të cilat e kanë përkrahur aksionin për shpëtimin e ushqimit dhe rishpërndarje për qytetarët e pafavorizuar social dhe të marginalizuar.

"Rrjeti i qëndrueshëm për shpëtimin e ushqimit":

- ▶ 30.816 kg ushqim i shpëtuar mos përfundojë në mbeturinë;
- ▶ Janë siguruar 102.720 vakte me vlerë prej 89.222 euro;
- ▶ Është penguar emetimi i 154.080 kg i gazrave CO₂;
- ▶ Bashkëpunimi me sektorin e biznesit, pushtetin vendor dhe shoqërinë civile.

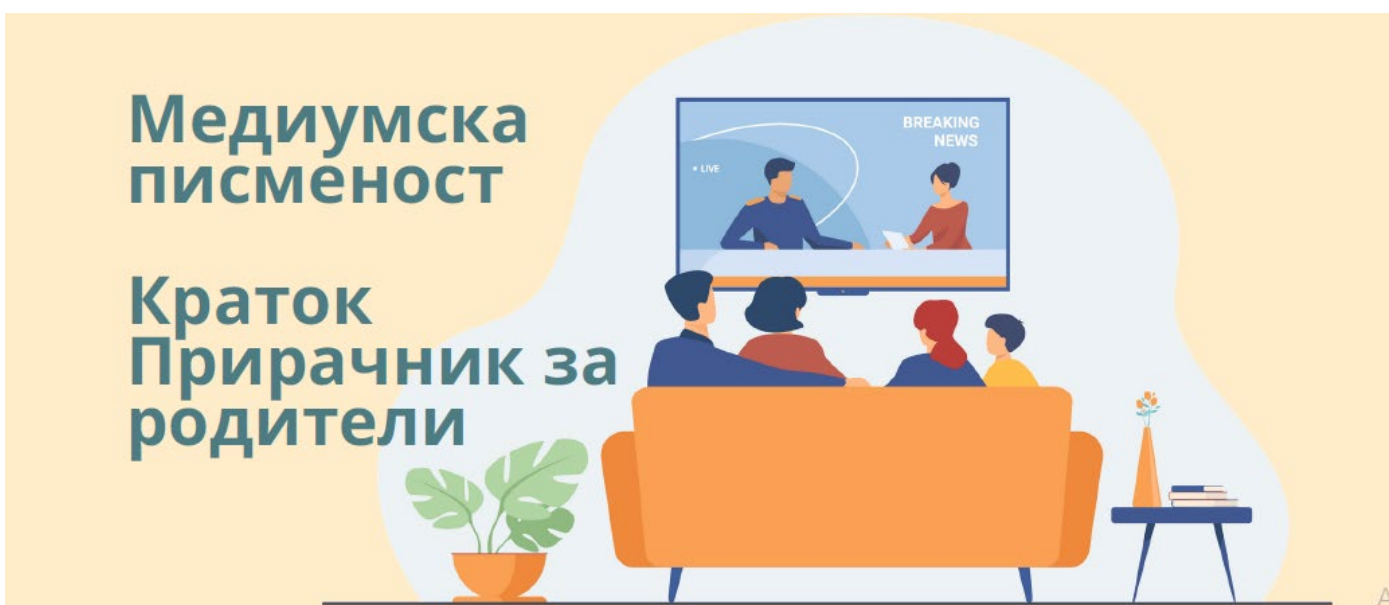

“Gjatë punës sonë të përditshme pamë se duhet bërë më shumë punë për ngritjen e vetëdijes për këtë problem në Maqedoninë e Veriut sepse ende nuk është zhvilluar sa duhet”, thonë nga “Eja Maqedoni”. Ata punuan në ngritjen e vetëdijes për shpëtimin e ushqimit përmes manifestimit “Ushqe 10.000” i cili u organizua në Strumicë, Shkup, Negotinë, Manastir, Vinicë dhe Koçan, ku u mbledhën 3,367 kg ushqime të dhuruara nga qytetarët në gjashtë qytete. Ushqimi u shpërnda në 235 pako të cilat iu shpërndanë 80 familjeve të pafavorizuara sociale në të gjithë vendin nëpërmjet sistemit të rishpërndarjes së ushqimit “Të gjithë të ngopur”.

“Rrjeti i qëndrueshëm për shpëtimin e ushqimit” ka punuar edhe në edukimin e fëmijëve nga Komuna e Shuto Orizarit. “Eja Maqedoni” është posaçërisht krenare për rishpërndarjen e përditshme të ushqimeve të tepërta në Qendrën ditore për fëmijët e rrugës në Shuto Orizarë. “Ne i stimulojmë fëmijët të ndjekin shkollën me çka ata do të marrin ushqimin që nuk duhet të lypin në rrugë dhe të mund të fokusohen në edukimin e tyre,” thanë ata. Në periudhën në vijim, ata do të vazhdojnë të krijojnë rrjete të qëndrueshme të dhurimit të ushqimit në të gjithë vendin dhe të punojnë për të rritur ndërgjegjësimin për këtë problem.

Prindër, të krijojmë gjenerata të edukuara medikatik

Fëmijët e sotëm janë të rrethuar nga telefonat inteligjentë, tabletët, kompjuterët, shfaqjet televizive, revistat dhe burimet e tjera të përmbajtjes që në moshë të re. Ata janë në kontakt të përditshëm me dezinformata, thashetheme

apo përmbajtje manipuluese të disponueshme vetëm me një “klikim”. Në epokën e digjitalizimit dhe teknologjisë moderne, a ka ndonjë mënyrë për t’i mbrojtur ato? Prej ku të fillohet?

Pyetjet që duhet të parashtrohen në lidhje me përmbajtjen specifike:

Kush e krijoi këtë përmbajtje? Është një kompani private, individ apo burimi është anonim? Është përmbajtje artistike apo gazetareske? Si e dimë këtë?

Pse u krijua kjo përmbajtje? A është për të informuar veten për diçka që po ndodh në botë? Është për të ndryshuar mendimin apo qëndrimin e dikujt? A është për të na bërë të qeshim? A është për të na bërë të blejmë diçka?

Për kë është ky mesazh? Për fëmijë apo të rritur? Mashkull apo femër? Apo për të gjithë? Për njerëzit që kanë një interes të caktuar për diçka?

A duhet t'i besojmë këtij informacioni? A ka një burim përkatës? A po citon një ekspert? A kemi nevojë për më shumë informacion për të kuptuar mesazhin?

Si ndikon ky mesazh në ndjenjat tuaja? A mendoni se njerëzit e tjerë ndihen në të njëjtën mënyrë? A mendoni se dikush mund të lëndohet nga mesazhi?

Sipas Doracakut për prindër për edukim mediatik të cilin e përgatiti Instituti për hulumtime të zhvillimit shoqëror – RESIS, baza është në edukimin e fëmijëve dhe krijimin e gjeneratave të edukuara mediatike. “Doracaku është një mjet i dobishëm për prindërit në përpjekjen për të mbrojtur të vegjlit e tyre nga informacione të ndryshme. Vëmendje e veçantë i kushtohet përdorimit të mediave të reja dhe përmbajtjeve që fëmijët hasin përmes tyre”, thonë nga RESIS. Hapi më i rëndësishëm, sipas tyre, është të flasësh me fëmijën dhe të bësh dallimin mes realitetit dhe trillimit, të mirës dhe të keqes, opinionit dhe faktit dhe ai paraqitet në një medium të caktuar. Tregimi i një grupi pyetjesh që duhen bërë për përmbajtje specifike. Në këtë mënyrë zhvillohet aftësia për të menduar në mënyrë kritike dhe për të krijuar përdorues të përgjegjshëm, por edhe krijues të përmbajtjes. Fëmijë që do të kuptojnë fuqinë e informacionit dhe medias për të ndikuar në jetën e tyre. Doracaku u prezantua gjatë ditëve të edukimit mediatik, të cilat këtë vit u kushtuan fëmijëve dhe të rinjve dhe u zhvilluan në periudhën 22-29 nëntor 2021.

Shoqata “Tribenks” siguroi dhe vullnetarët mbollën 6000 fidanë.

Nxënës, qytetarë dhe përfaqësues të disa institucioneve ishin vullnetarët të cilët në tre ditë, gjatë muajit nëntor, mbollën 6000 fidanë akacieje, selvi Arizona dhe pishë të bardhë. Përveç kësaj, u mbollën rreth 40 kilogramë lis, ose fara lisi. Siç informon portali Sakam da kazam, janë mbjellë në një sipërfaqe prej rreth tre hektarë në periferi të Radovishit, në Malin Plačkovice, të cilën e kanë përgatitur NP “Pyjet e Maqedonisë”, ndërsa fidanët janë siguruar nga shoqata “Tribenks”.

“Tribenks” funksionon që nga fillimi i vitit 2019 dhe ka një koncept interesant financimi. Krijuesi i saj, inxhinieri i ri Mihail Stevčev, e përshkruan shkurt: “Ti rezervu udhëtimin tënd dhe ne mbjellim një pemë”. Ai shpjegon se çdo rezervim i bërë përmes partnerëve të tyre në mbarë botën, si Booking.com, kontribuon në mbjelljen e një peme të vetme në vend. Udhëtarit që rezervon nuk i kushton asgjë, dhe nga ana tjetër kontribuon për një mjedis më të shëndetshëm dhe më të pastër. Mjafton që rezervimi të bëhet përmes ueb faqes së shoqatës <https://treebanks.com/mk/> dhe të paktën të ndihmohet në luftën kundër ngrohjes globale.

Organizatorët janë të kënaqur me aksionin në Radovish dhe interesimin e qytetarëve për t'u përfshirë në aktivitete të tilla. Aksionet e mëparshme të mbjelljes u zhvilluan në liqenin Mlladost afër Velesit, në Vodno, në Ohër dhe në vendbanimet e Radovishit, Podaresh dhe Kalugjericë. Qëllimi i tyre kryesor është mbjellja e 10,000 pemëve në vit. “Mbjellja e një peme është një investim për një të ardhme të gjelbër. Kjo është pikërisht motoja jonë si shoqatë, por edhe aksioni që realizuam në Radovish. Ne

duam t'i edukojmë nxënësit dhe të rinjtë se si të mbjellin pemë dhe si të kujdesemi për to në mënyrë që të kemi ajër më të pastër dhe të kontribuojmë kundër ngrohjes globale”, tha Stevčev.

Më parë, “Tribenks” hyri në dhjetë finalistët për Çmimin Social Impact, një koncept që ofron mundësinë për të vërtetuar qëndrueshmërinë e një ideje nëse është në zhvillim të hershëm. Një reagim i tillë është i rëndësishëm në zhvillim dhe hyrja në dhjetë finalistët hap mundësi të reja.

Vizioni është që “Tribenks” të shndërrohet në një projekt ndërkombëtar. Ata duan të mbjellin një milion pemë në Maqedoni, të dokumentojnë procesin dhe të zhvillojnë një kornizë që mund të zbatohet diku tjetër.

Arti është i përjetshëm, jeta është e shkurtër

Arti është një lumë i përjetshëm që rrjedh nga fillimi i botës deri në fund të kohës. Burimi i atij lumi është zemra e njeriut. Ne të gjithë jemi thjesht vëzhgues kalimtarë të atij lumi. Nga palmat e shpellave prehistorike te pikturat e artistëve në galeritë e sotme. E njëjta britmë, gëzim, pikëllim, gjurmë, vullë, admirim, dhimbje, ëndërrim me sy, e vërteta, jeta dhe vdekja. Mbrëmje. Vetë-njohuri.

Ajo nevojë e përjetshme e njeriut për të lënë gjurmë për vete në rërën e kohës, në heshtjen e hapësirës.

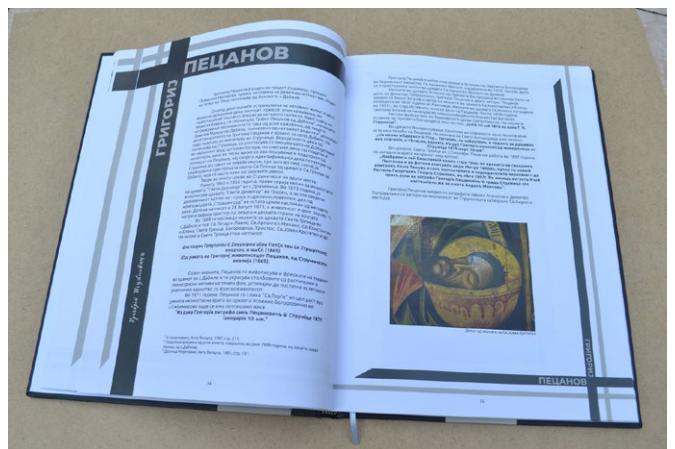
Këtu isha edhe unë. Dhe ne pamë.

Ars Longa Vita Brevis. Arti është i përjetshëm, jeta është e shkurtër.

Ky është një fragment nga hyrja e monografisë “100 vjet arti i bukur i Strumicës”, shkruar nga artisti Nikola Pijanmanov dhe redaktor i kësaj vepre, i cili do të thotë: “Gjithmonë kam pyetur veten për aftësinë e popullit tonë për të ruajtur kaq shumë objekte të panevojshme dhe të pakuptimta në bodrumet e tyre dhe pa aftësi për të ruajtur veprat e artit të lëna nga të parët e tij”.

Monografia është realizuar nga Shoqata për Kulturë dhe Zhvillim të Industrive Kreative “Kult-Transen” në bashkëpunim me Komunën e Strumicës, mbështetur nga programi Civica mobilitas. “Ky është një hulumtim që mbulon periudhën nga viti 1921 deri në vitin 2021, kohë në të cilën ka një jetë të vazhdueshme artistike në Strumicë dhe në rajonin e Strumicës. Sipas Kult-Transen, monografia përmban 150 riprodhime me ngjyra, tekste nga historianët e artit, rishikime të katalogut, dëshmi nga arkivat e artistëve dhe regjistrime autobiografike. Recensionin kronologjiko-kritik në libër është i historianit të artit Marjan Minov. “Ishte një sfidë e madhe dhe një nder të punoja në një punim të tillë shkencor. Monografia me të cilën riafirmohen artistët nga Strumica dhe veprat e tyre do të lërë një bazë solide për hulumtimin e gjeneratave të ardhshme të historianëve të artit”, thotë Marjan Minov, historian i artit.

Shkas për botimin është hapja e Galerisë së re të Arteve të Qytetit në të cilën përmbajtja e parë simbolikisht është 100 vjet art në Strumicë, organizuar nga “Cult-Transen”.

Reformat në sistemin e financimit shtetëror të organizatave të shoqërisë civile në nivel qendror janë vonuar

Një vit tjetër ka kaluar pa ndryshime të rëndësishme në vendosjen e një modeli të ri për financimin shtetëror të organizatave qytetare. Këtë herë, alibi për mungesën e reformës ishte kriza e shkaktuar nga Kovid-19. Vërejtjet e organizatave të shoqërisë civile i referohen masës së mbështetjes financiare dhe procedurave për shpërndarjen e saj të cilat janë mjaft transparente dhe të përgjegjshme.

Buxheti i shtetit për vitin 2022 parasheh pak mbi 8.7 milionë euro për organizatat e shoqërisë civile në zërin 463 – transferta për organizatat joqeveritare.

Në zërin 463 - transfere për organizatat joqeveritare nga Buxheti i shtetit për vitin 2022, është planifikuar të ndahen gjithsej 537.400.000 denarë ose pak mbi 8,7 milionë euro. Duket se kjo është një rritje e financimit të shtetit në krahasim me vitet e mëparshme, por nëse bëhet një krahasim me vitet e mëparshme, është e rëndësishme të kihet parasysh se këto para pothuajse nuk realizohen plotësisht. Kështu, në vitin 2019 nga mbi 8.1 milionë euro të planifikuara janë realizuar mbi 5.6 milionë euro dhe realizimi i të planifikuarit pak më poshtë se 8 milionë euro në vitin 2021 do të shihet në tremujorin e parë të vitit 2022. Në tre vitet e fundit, pesha e financimit shtetëror nga niveli qendror në totalin e të ardhurave të organizatave të shoqërisë civile mbetet rreth 5%. Shihni më tepër në infografikun që vijon: <https://www.otcetni.go.mk/wp-content/uploads/2021/09/Infografik-04.jpg>

Ajo që ndryshon nga vitet e kaluara është ngadalësimi i trendit të rritjes së financave të alokuara përmes Sekretariatit të përgjithshëm të Qeverisë. Risi është shpërndarja e 20 milionë denarëve përmes Ministrisë së Sistemit Politik dhe Marrëdhënieve mes Komuniteteve. Organizatat e shoqërisë civile konsiderojnë se është gabim që Qeveria nuk ka këmbëngulur në rritjen e vazhdueshme të mjeteve të ndara përmes Sekretariatit të përgjithshëm. Në nivel qendror, fondet për organizatat qytetare ndahen nga rreth 11 ministri dhe agjenci të ngritura nga Qeveria në disa sektorë të rëndësishëm si kultura, ekonomia, mbështetja dhe zhvillimi social, rinia dhe sporti, bujqësia, etj. Në to nuk u vunë re asnjë lëshim domethënës.

Organizatave qytetare janë të zhgënjyera për shkak se ka ende mungesë të mbështetjes institucionale për zhvillimin e tyre si dhe mbështetje bashkë financuara për projektet e financuara nga donatorë të tjerë, të cilat kanë një ndikim pozitiv tek qytetarët dhe komunitetet

lokale. Fatkeqësisht, në Maqedoninë e Veriut, përpjekjet për të ndryshuar sistemin dhe për të vendosur procese financimi të përgjegjshme dhe transparente janë vetëm deklarative. Komisioni Evropian, në raportet e tij vjetore të progresit, ka deklaruar vazhdimisht se sektori i shoqërisë civile luan një rol konstruktiv në mbështetjen e proceseve demokratike dhe në sigurimin e kontrollit dhe ekuilibrit të pushtetit shtetëror. Megjithatë, konstatohet gjithashtu se ndihma financiare për sektorin civil nga shteti nuk është e mjaftueshme për të plotësuar nevojat e qytetarëve dhe nuk shoqërohet me kriteret e qarta dhe transparente për përzgjedhjen e projekteve mbështetëse. Kjo situatë është një faktor kufizues për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit të shoqërisë civile dhe bën që organizatat e shoqërisë civile të vazhdojnë të varen ekskluzivisht nga donatorët e huaj.

Mbështetja institucionale për zhvillimin e organizatave qytetare dhe mbështetja e bashkëfinancimit mbetet e munguar.

Nga ana pozitive është se këtë vit është krijuar një grup pune për reformën e sistemit të financimit shtetëror, si iniciativë e Këshillit për bashkëpunim ndërmjet Qeverisë dhe shoqërisë civile. Në këtë grup punues do të marrin pjesë edhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile dhe pritet që në periudhën e zbatimit të Strategjisë së re qeveritare për bashkëpunim dhe zhvillim të shoqërisë civile (2022-2025) të realizohen reformat kyçe në këtë sistem.

Kovid-19 e vuri në pritje përmirësimin e mjedisit mundësues për OQ

Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (MCMS) ka nxjerrë raportin e tetë për mjedisin mundësues për zhvillimin e shoqërisë civile, ku konstatohet se shoqëria civile në vitin 2020 ka operuar në një mjedis relativisht të favorshëm.

Fillimi i vitit 2020 nuk tregoi se po vjen një nga krizat më të mëdha me të cilat është përballur bota në dekadat e fundit, e cila do të ketë një ndikim të madh në të gjithë botën. Liritë themelore të organizimit, tubimit dhe shprehjes ishin ligjërisht të garantuara dhe të mbrojtura në përgjithësi. Megjithatë, në vitin 2020, këto liri nuk i gëzonin të gjithë në praktikë. Një dekret me fuqi juridike për zbatimin e Ligjit për tubimet publike gjatë gjendjes së jashtëzakonshme ka kufizuar tubimet publike, e përveç kësaj gjatë gjendjes së jashtëzakonshme nuk janë lejuar tubimet publike. Përveç masave të marra, organizatat e shoqërisë civile nuk kanë hasur në ndonjë shkelje të madhe të lirisë së organizimit, tubimit dhe shprehjes apo shkelje të të drejtave dhe lirive të tyre.

Përqindja e informacionit për punën e Këshillit ka rënë nga 61,3% në vitin 2019 në 50,9% në vitin 2020.

Për shkak të krizës me Kovid-19, të gjitha reformat për të përmirësuar mjedisin mundësues të OQ u shtynë. Për të njëjtat arsye, sigurimi i financimit ishte një sfidë për OQ, duke qenë se shteti nuk ofronte masa të drejtpërdrejta për OQ për t'u përballur me pasojat e krizës. Edhe pse në vitin 2019 pati disa zhvillime pozitive për sa i përket financimit nga shteti për OQ, masat në lidhje me reformën gjithëpërfshirëse të financimit publik, të parashikuara për tremujorin e parë të vitit 2020, munguan. Shumica e institucioneve shtetërore që ndajnë fonde për OQ nuk kanë informacion të disponueshëm publikisht për procedurat e financimit dhe projektet e financuara. Shpërndarja e të ardhurave nga lojërat e fatit dhe lojërat argëtuese për OQ ende nuk është rritur dhe shpërndahet në një numër shumë të vogël organizatash. Gjithashtu nuk ka pasur progres në ofrimin e mbështetjes institucionale për OQ. Ende nuk ka mundësi për financime shumëvjeçare dhe as bashkëfinancim për BE-në dhe projekte të tjera.

Për sa i përket proceseve të krijimit të politikave publike, viti 2020 tregoi se vendi nuk ka mekanizma bashkëpunimi në krijimin e ligjeve/politikave në krizë/emergjencë dhe bashkëpunimi varion nga njëri institucion në tjetrin. Në praktikë, bashkëpunimi ndërmjet Qeverisë dhe OQ është përmirësuar, si dhe efektiviteti i konsultimeve. Përkatesisht, 82% e numrit të përgjithshëm të projektligjeve janë konsultuar përmes ENER-it dhe për 89% prej tyre është

respektuar afati minimal prej 20 ditësh për konsultime. Sipas hulumtimit, 61.3% e OQ kanë bashkëpunuar me institucionet shtetërore gjatë vitit të kaluar. Gjithsej 48.5% e OQ që iu përgjigjën anketës ishin të përfshira në proceset e krijimit të politikave dhe ligjërbërjes. Megjithatë, ekziston nevoja për të përmirësuar më tej efektivitetin e konsultimit.

Anketa gjithashtu shqyrton rrjedhën e informacionit ndërmjet Këshillit për bashkëpunim ndërmjet Qeverisë dhe shoqërisë civile (Këshilli) dhe OQ. Përqindja e informacionit për punën e Këshillit ka rënë nga 61,3% në vitin 2019 në 50,9% në vitin 2020. Të anketuarit të cilët thonë se përfaqësuesit e OQ në Këshill konsultohen me ta për çështje aktuale janë të ndarë, dhe sa i përket marrëveshjes që vendimet e Këshillit të bazohen në rekomandimet dhe kontributin e OQ, 47% e të anketuarve pajtohen dhe vetëm 4% pajtohen plotësisht me këtë deklaratë.

Në vitin 2020, masat në lidhje me reformën gjithëpërfshirëse të financimit publik mungonin.

Hulumtimi bazohet në matricën për mundësimin e mjedisit të favorshëm për zhvillimin e shoqërisë civile, të zhvilluar nga përfaqësues të organizatave anëtare të Rrjetit Ballkanik për Zhvillimin e Shoqërisë Civile (BCSDN).

Raporti monitoron situatën në mjedisin në të cilin operon shoqëria civile në tri fushat kryesore: Liritë themelore ligjore të garantuara; Korniza për qëndrueshmëri financiare të organizatave të shoqërisë civile; Marrëdhëniet ndërmjet Qeverisë dhe organizatave të shoqërisë civile.

“Non-paper” i Programit IPA 3 për shoqërinë civile dhe media 2021-2021 Dokumenti i veprimit

Duke ndjekur nga afër zhvillimin e IPA 3 për shoqërinë civile 2021-2023 me shumë përdorues (rajonale), Rrjeti Ballkanik i Zhvillimit të Shoqërisë Civile (BCSDN) në konsultim me disa organizata dhe rrjete të shoqërisë civile në rajon, përgatiti komente të përbashkëta mbi Dokumentin e veprimit, Dokumentin e Veprimit, i cili paraqet pikëpamjet dhe qëndrimet e këtyre organizatave në lidhje me mbështetjen e shoqërisë civile në vendet përfutuese të IPA-s.

Së bashku me mungesën e konsultimeve në nivel kombëtar dhe rajonal dhe aksesin e kufizuar në informacionin e procesit, dokumenti përmban propozime shqetësuese dhe të pakënaqshme që minojnë dhe jo mbështesin OQ në përfutuesit e IPA-së. Ka mungesë të mbështetjes për mjedisin mundësues për OQ, pasi fokusi është kryesisht në lirinë e shprehjes dhe medias, dhe dokumenti nuk trajton rëndësinë e granteve operationale dhe shpërndarjen e mbështetjes bazë dhe afatgjatë për OQ. BE planifikon të japë vetëm 25 nga 93 milionë euro grante për OQ në rajon, ndërsa pjesa tjetër do të zbatohet nëpërmjet marrëveshjeve të drejtpërdrejta me organet e OKB-së, agjencitë e shteteve anëtare dhe agjencitë ndërkombëtare, duke rrezikuar kapacitetin dhe pronësinë lokale të OQ ndaj proceseve.

Pikat kryesore të dokumentit janë: Konsultimet dhe përfshirja e OQ janë kyçe për suksesin e IPA 3 - Programi i shoqërisë civile dhe medias dhe duhet të jetë i strukturuar, në kohë dhe transparent; BE-ja duhet të vazhdojë të mbështesë fuqishëm një mjedis më të favorshëm për zhvillimin e shoqërisë civile, si parakusht për ekzistencën e një shoqërie civile të fortë dhe të përgjegjshme; Tite Modalitetet e zbatimit të IPA 3 për shoqërinë civile duhet të mbështesin zhvillimin e kapaciteteve të OQ dhe pronësinë lokale të proceseve në rajon. Caktimi mbizotërues i menaxhimit të programit për agjencitë ndërkombëtare minon shoqërinë civile në Ballkanin Perëndimor dhe do të ishte një pengesë e madhe për vizionin e përgjithshëm për bashkëpunim të zgjeruar rajonal; BE-ja duhet të fokusohet më shumë në mbështetjen bazë dhe afatgjatë për OQ, sesa në mbështetjen afatshkurtër të projekteve; Vlerësimi i rregullt i objektivave të përcaktuara në Udhëzimet e BE-së për mbështetjen e shoqërisë civile në vendet në zgjerim është i rëndësishëm për të siguruar efektivitetin dhe ndikimin e mbështetjes së BE-së për shoqërinë civile.

Lista e organizatave të cilat e mbështesin dokumentin:

- ✦ Rrjeti Ballkanik për Zhvillimin e Shoqërisë Civile
- ✦ Qendra për art dhe komunitet – ARTPOLIS
- ✦ Rrjeti Ballkanik për Demokraci Lokale
- ✦ Organizatat e Konsumatorëve – Rrjeti i Evropës Juglindore (ConWeb)
- ✦ Rrjeti për Politika për Droga të Evropës Juglindore
- ✦ ERA – LGBTI Asociacioni për të Drejta të Barabarta për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë
- ✦ Qendra për Politika Evropiane (QPE)
- ✦ Instituti për Politika Evropiane (IPE)
- ✦ Rrjeti i Grave të Kosovës
- ✦ Rrjeti për Ndryshime të Evropës Juglindore
- ✦ Liderhipi për Zhvillimin dhe Integritetin e Evropës Juglindore (SELDI)

Dokumenti i plotë gjendet **KËTU** dhe është i hapur për mbështetje. Nëse jeni të interesuar të mbështesni dokumentin dhe t'i bashkoheni përpjekjeve të avokimit, mund të kontaktoni kolegët e BCSDN në executiveoffice@balkancsd.net

LAJM

FROM CIVICA MOBILITAS

Bashkëpunimi i organizatave qytetare dhe komunave është i mirë nëse e përmirëson jetën e qytetarëve

Në Forumin tematik të Civica mobilitas, të mbajtur online më 26 nëntor 2021 në platformën Zoom, u zhvillua një diskutim dy-orësh i frytshëm mbi “Si të përmirësohet bashkëpunimi midis OQ dhe pushtetit lokal”. Gjithsej 96 përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile dhe administratave komunale diskutuan për sfidat me të cilat përballen, ndanë përvoja, prezantuan iniciativa interesante, folën për transparencën dhe ndërtimin e integritetit të komunave, etj. Qëndrimi i përbashkët është se hendeuku ndërmjet pushtetit vendor dhe organizatave të shoqërisë civile dhe qytetarëve në përgjithësi mund të kapërcehet vetëm përmes bashkëpunimit të ndërsjellë, komunikimit dhe transparencës.

Slagjan Penev nga FORUM - Qendra për Hulumtime Strategjike dhe Dokumentim iu referua përkrahjes që ata japin për disa nga komunat në përgatitjen e dokumenteve strategjike për bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile. Sipas tij, ai është i kënaqur që disa nga kryetarët e rinj kanë vendosur të vazhdojnë procesin e nisur në mandatin e paraardhësve të tyre. Ajo që mund të përmirësohet është ofrimi i komenteve nga komunat për zbatimin e atyre dokumenteve strategjike, veçanërisht për propozimet që vijnë nga organizatat e shoqërisë civile. “Strategjitë e bashkëpunimit janë jashtëzakonisht të rëndësishme për komunat sepse lehtësojnë punën e tyre në zbatimin e planeve vjetore dhe planifikimin e buxhetit,” tha Penev. Ai i njoftoi pjesëmarrësit e Forumit për risitë në Ligjin për zhvillim të barabartë rajonal, sipas të cilit organizatat e shoqërisë civile duhet të përfaqësohen në Këshillat

e qendrave për zhvillim të rajoneve planifikuese, për momentin pa të drejtë të votoni. “OQ mund të kanalizojnë idetë për të punuar me komunat dhe rajonet edhe në këtë mënyrë,” tha ai.

Biljana Bejkova, Drejtoreshë ekzekutive e OJQ Info qendra foli për praktikën dhe politikat kundër korrupsionit në nivel lokal dhe funksionimin e shërbimeve inspektuese, duke theksuar se duhet punuar seriozisht në këto dy tema. Hulumtimi i opinionit publik i realizuar vitin e kaluar nga OJQ Info qendra ka treguar se 40% e qytetarëve mendojnë se inspektorët varen nga kryetarët. “Qytetarët konsiderojnë se nuk janë efikas dhe profesional dhe mbrojnë interesat e kryetarit. Kjo e vërteton faktin se më pak se 10% kanë raportuar problem tek inspektori në komunë,” tha Bejkova. Çelësi për përmirësimin e situatës qëndron në edukimin e të dyja palëve. “Qytetarët nuk kanë informacion të mjaftueshëm për shërbimet e inspektimit, nuk dinë cilat janë kompetencat e tyre dhe inspektorët duhet të dëgjohen për sfidat me të cilat përballen dhe nevojën për reformë,” shtoi ajo.

Për funksionimin transparent të komunave, informimin dhe ndërtimin e integritetit ka folur edhe kryetar i Qendrës për komunikim civil, german Filkov, i cili me vite të tëra punon drejtpërdrejt me komunat. “Transparenca është parakusht për çdo bashkëpunim,” tha Filkov, duke shtuar se “komunat publikojnë mesatarisht 60% të informacionit që janë të detyruara t’i vënë në dispozicion publikut”. Pra, shtoi ai, “ka 40% vend për përmirësim”. Ai veçoi komunën e Karpshit si komunën e vetme që ka publikuar 100% të

informacionit. German Filkov e shfrytëzoi Forumin për t'u dërguar një mesazh kryetarëve të rinj: "Në komuna ka njerëz që janë të gatshëm të punojnë për transparencë. Dëgjoni ata dhe vazhdoni praktikën që funksionojnë", tha ai.

Dushica Perishiq, Drejtoreshë ekzekutive e Asociacionit të Njësive të Vetëqeverisjes Lokale (BNJVL) e riafirmoi qasjen ndaj komunave nga ana e OQ, duke këshilluar që të zgjedhin një qasje të përshtatshme: "Komunat duhet të shohin se çfarë ofrojnë OQ për t'u përmirësuar. Unë mendoj se kjo është qasja e duhur për një bashkëpunim më të mirë." Ajo theksoi se është mirë të fokusohemi në shërbimet elektronike që do të ofrojnë qasje të barabartë për të gjithë qytetarët.

Diskutimi u dominua nga nevoja për përmirësimin e bashkëpunimit, përmes aksesit në komuna dhe asistencës aty ku ato janë të nevojshme. Kontrolli i transparencës dhe renditjes së bashkive, sipas diskutuesve, nuk e vështirëson bashkëpunimin, përkundrazi krijon një frymë pozitive se ku mund të përmirësojnë punën dhe transparencën komunat.

Kjo është inkurajuese edhe në raport me nismat e tjera. Disa nga pjesëmarrësit ndanë përvoja nga themelimi dhe funksionimi i Këshillave Ekonomiko-Social (KES). Është mirë që organizatat e shoqërisë civile të përfshihen më shumë në këtë bashkëpunim trepalësh në nivel lokal.

U theksua çështja e funksionimit të shërbimeve të inspektimit në fushën e arsimit në nivel vendor dhe nevoja për një vëmendje të veçantë për përzgjedhjen e stafit të kualifikuar në strukturat administrative në shkolla. Sipas disa diskutuesve bashkëpunimi duhet të rregullohet ligjërisht, në vend që t'i lihet vullnetit të mirë të komunave.

Diskutimi i hapur gjatë Forumit edhe një herë theksoi nevojën për më shumë kontakte, shkëmbim informacioni dhe përvojash ndërmjet organizatave të shoqërisë civile dhe komunave. Civica mobilitas do të vazhdojë të iniciojë takime dhe diskutime të tilla që do të çojnë në një bashkëpunim më të mirë mes dy palëve për të përmirësuar shërbimet ndaj qytetarëve.

U ndan shtatë grante të vogla të reja për organizatat qytetare

Komisioni për zgjedhje të granteve i vlerësoi konceptet që organizatat i parashtruan në thirrjen për grante të vogla të veprimit të Civica Mobilitas (CM-MAK-02) në periudhën nga 1 korriku deri më 30 shtator 2021.

U dorëzuan 41 aplikime, prej të cilave shtatë organizata janë fitues të grantit të vogël, dhe atë:

- Organizata për strehim dhe banues ODS me projektin "Të rinjtë dhe e drejta për strehim";
- Shoqata e qytetarëve RUBIKON Shkup me projektin "Mbështetje për fëmijët në konflikt me Ligjin";
- Lidhja – Këshilli kombëtar për barazi gjinore me projektin "Organizata të fuqishme të grave, komunë e fuqishme, shoqëri e fuqishme";
- Fondacioni për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme Kumanovë me projektin "EKO DRON PATRULLA (Eko Patrulla me automjet pa pilot) – Transformim Digjital + I gjelbër";
- EJXHELKATS SANKTUARI me projektin "Përmes aktivizmit qytetar për zgjidhje sistematike për macet e pastreha";

- Shoqata për mbështetje të integritetit dhe risocializimit të personave me rrezik social – CSI LINK – Shkup me projektin "Gjetka, këshillimi dhe udhëzimi i personave nën rrezik social";
- Klubi sportiv malor KAB STRUGA 2017 me projektin "Ta ruajmë perlën, Liqenin e Ohrit"

Grantistët e ri do të operojnë në sektorët për fëmijët, të rinjtë dhe studentët, mjedisi dhe burimet natyrore, çështjet gjinore dhe qeverisja e mirë. Veprimet do të zbatohen në një periudhë prej katër deri në gjashtë muaj, dhe vetëm një me kohëzgjatje prej dhjetë muajsh.

Organizatat e përzgjedhura janë nga rajoni i Shkupit, Jugperëndimor dhe Verilindor në R. Maqedonisë së veriut dhe do të veprojnë në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar.

Mbështetja e përgjithshme e Civica Mobilitas për këto grante të vogla të veprimit është 2.217.000 denarë.

QYTETARËT PËR NDRYSHIME

Kryeredaktor: Gonçe Jakovleska

Redaktor: Kristina Vesikj

Adresa e Botuesit: Rr. Nikolla Parapunov nr. 41a, f.p 55, 10160 Shkup

Tel: ++ 389 (0)2 3065 381

e-mail: helpdesk@civicamobilitas.mk

„Qytetarët për ndryshim“ e boton programi Civica Mobilitas i mbështetur financiarisht nga Agjencioni Zviceran për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC), implementuar nga NIRAS nga Danimarka, Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (MCMS) dhe FCG nga Suedia.

Artikujt e botuar në këtë revistë shprehin pikëpamjet e autorëve dhe/ose organizatave që kontribuojnë në revistë, por jo ato të Ambasadës Zvicerane/Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim ose ato të organizatave implementuese: NIRAS, MCMS ose FCG.

www.civicamobilitas.mk